

Програма розвитку ООН
в Україні

Міністерство освіти і науки,
молоді і спорту
Програма рівних можливостей
та прав жінок в Україні

Соціальний портрет студентської сім'ї

Суми 2011

УДК 316.614.51-057.87
ББК 74.9(4Укр – 4Сум)
С69

С69 Студентський лелека. Соціальний портрет студентської сім'ї. Аналітичне дослідження / За заг. ред. Н. Світайло, А.Костенко, Ю.Савельєвої – Суми 2011. - 79 с.

У даному збірнику наведені результати роботи Сумського державного університету по впровадженню проекту «Студентський лелека», орієнтованого на підтримку студентських сімей та забезпечення у ВНЗ сприятливих умов для плідного поєднання навчання та відповідального батьківства. Проект виконувався за підтримки Програми рівних можливостей та прав жінок в Україні ПРООН. Поруч з результатами проведених соціологічних досліджень, які дозволяють краще зрозуміти погляди студентства на сім'ю та батьківство, до збірника включено і декілька портретів студентських сімей та есе, написаних самими студентами.

Даний збірник призначений для органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських організацій, освітян, науковців, журналістів, студентів та всіх, хто цікавиться даною проблематикою.

При використанні матеріалів посилання обов'язкове.

УДК 316.614.51-057.87
ББК 74. 9(4Укр – 4Сум)

© Колектив авторів, 2011
© Цифровою студією “Колаж”, 2011

Вступ

Студентська сім'я – явище особливе. Про неї пишуть науковці і публіцисти, вивчають соціологи, філософи, психологи, педагоги. Проте питань залишається набагато більше, аніж відповідей на них, а студентська сім'я, як і саме студентство, залишається такою ж далекою від усталених і загальноприйнятих стандартів і такою ж цікавою для нових поколінь дослідників. І скоріше всього - через те, що створюється та існує наперекір проблемам і стереотипам, і, розвиваючись, поєднує в собі кращі риси та традиції поколінь з властивим лише молоді максималізмом та прагненням незалежності.

Студентські роки – це роки активної соціалізації, коли молоді люди вибудовують власну ієрархію цінностей, здобувають освіту, професійні навички, засвоюють принципи дорослого спілкування і дорослого способу життя, намагаючись жити без опіки батьків. А та частина студентства, яка під час навчання створює сім'ю, вирішує ще складніші завдання, засвоюючи також і нові соціальні ролі – дружини чи чоловіка, батька чи матері, навчаючись жити і вчитись «всередині» нового, створеного спільними зусиллями «ми».

Звичайно ж, створення студентської сім'ї це процес складний і суперечливий, оскільки властиве кожній молодій сім'ї прагнення до матеріальної, житлової, соціальної незалежності від батьків у більшості випадків є недосяжним, що часто веде до конфліктів і ускладнень. Необхідність поєднувати навчання і сімейні обов'язки (особливо, якщо сім'я проживає у гуртожитку) викликає втому, перевантаження і певне розчарування, виступаючи

додатковим негативним чинником, особливо у порівнянні з безтурботним життям однокурсників.

При цьому і оточення – батьки, викладачі, однокурсники – не завжди позитивно сприймають студентські сім'ї, демонструючи кращі прояви суспільних стереотипів, перш за все гендерних – від необхідності чоловіку забезпечувати родину (чого студент самостійно зробити не може) до перекладання всього обсягу домашньої роботи на дружину (особливо при народженні дитини). А факт народження дитини під час навчання у вищому навчальному закладі нерідко сприймається і батьками, і самими студентами як перешкода для подальшого навчання, особливо по відношенню до матері-студентки.

Звертаючи увагу на існуючі проблеми і стереотипи, в рамках даного дослідження ми не ставимо за мету зробити детальний аналіз всіх проблем студентської сім'ї. Натомість, опираємось на дослідження визнаних фахівців у цій сфері, які досліджували різні аспекти проблеми (див.: Бялковська В.Г. Шлюбні та дітородні орієнтації студентів вищих навчальних закладів м. Києва // Науково-економічний та суспільно-політичний журнал «Демографія та соціальна економіка». – К. Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. - №1(13) 2010. - С.158-166; Виговська С.В., Кружаліна Ю.В. Рівнева диференціація готовності сучасної студентської молоді до сімейного життя у контексті сучасного інформаційного простору// Вісник книжкової палати. – 2010. – № 1. – С. 46-50; Кон И. С. Подростковая сексуальность на пороге XXI века: социально-педагогический анализ/ И. С. Кон. - Дубна: Феникс+, 2001.- 208 с.; Кравець В. П. Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді/ В. П. Кравець. -К.: Київ. правда, 2000. - 688 с.; Сім'я та сімейні відносини в

Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. – К.: ТОВ “Основа-Принт”, 2009. – 248 с.; Савченко С.В. Соціально-педагогічна підтримка студентської сім’ї// Соціальна робота в Україні: теорія і практика. Наук.-метод. журнал. – 2009. – № 1. – С. 21-28 та інші).

В той же час, оскільки дане дослідження виконувалось в рамках соціально-орієнтованого проекту «Студентський лелека», маємо за мету акцентувати увагу на позитивних прикладах і необхідності пошуку механізмів плідного поєднання навчання молоді зі створенням сім’ї під час здобуття вищої освіти та прийняттого балансу між навчанням (побудовою кар’єри) та батьківством.

Необхідність дослідження, з точки зору авторів, обумовлене нестачею гендерних знань у студентському середовищі та поширеністю стереотипів про те, що сімейні обов’язки та батьківство заважають успішному навчанню. Особливо це стосується жіночої частини студентства. Внаслідок цього існує недостатній рівень впровадження принципів гендерної справедливості в університетське середовище, а саме, необхідним є пошук балансу, який дозволив би студентам - чоловікам і жінкам - плідно поєднувати різні сфери соціалізації – навчання, створення сім’ї (батьківство), приватне життя, збереження здоров’я. Цей стереотип у багатьох випадках підсилюється відсутністю реальних умов підтримки сім’ї. Зокрема, не завжди толерантне ставлення викладачів до сімейних студентів, відсутність гуртожитків для студентських сімей, консультативних пунктів, кімнати батьків з дитиною тощо. Тому ознакою сьогодення все частіше стають громадянські шлюби, шлюби, в яких свідомо не ставиться мета мати дітей.

Поряд з цим, життя та побут студентської сім’ї, яка й так є рідкістю, майже неможливо уявити без зовнішньої допомоги, а необхідність поєднувати

сімейне життя з навчанням лише додає труднощів – часто приходится змінювати форму навчання на заочну, йти в академічну відпустку, шукати вимушені компроміси, внаслідок яких втрачаються час, гроші, можливості. На жаль, досить часто адміністрація навчальних закладів займає досить відсторонену позицію по відношенню до студентських сімей, а в молодіжній політиці на рівні обласної комплексної програми питання підтримки сім'ї також не є пріоритетними.

У даному збірнику наведені результати роботи Сумського державного університету по впровадженню проекту «Студентський лелека», орієнтованого на підтримку студентських сімей та забезпечення у ВНЗ сприятливих умов для плідного поєднання навчання та відповідального батьківства. Проект виконувався за підтримки Програми рівних можливостей та прав жінок в Україні ПРООН. Поруч з результатами проведених соціологічних досліджень, які дозволяють краще зрозуміти погляди студентства на сім'ю та батьківство, до збірника включено і декілька портретів студентських сімей та ессе, написаних самими студентами.

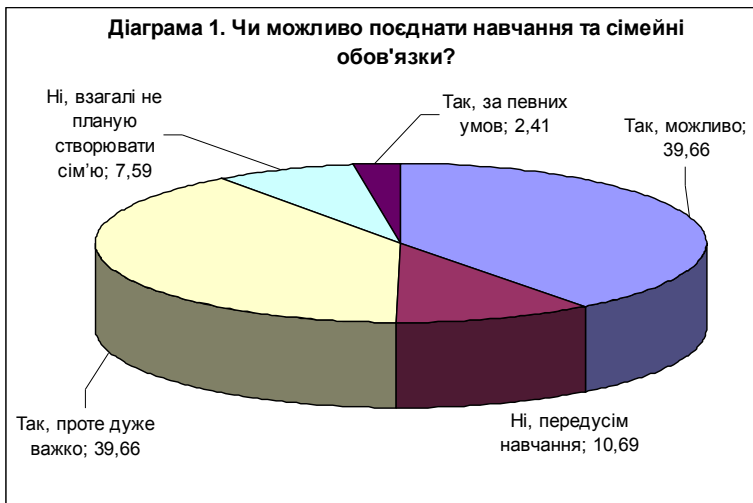
Досвід роботи над проектом дозволяє зробити оптимістичний висновок стосовно реальних можливостей для студентів подолати чисельні перешкоди для успішного поєднання материнської (рідше – батьківської) ролі з можливістю самореалізуватись та обирати життєвий шлях - навчатись, влаштовуватись на роботу, зростати професійно. І успішність усунення зазначених перешкод залежить від наближення послуг зі збалансованої підтримки сім'ї до студентської молоді шляхом поширення гендерних знань, розширення кола надання цих послуг і формування у ВНЗ атмосфери, дружньої до сім'ї.

1. Ставлення студентів вищих навчальних закладів до створення сім'ї (на прикладі Сумської та Черкаської областей).

Метою даного соціологічного дослідження було вивчення ставлення студентів вищих навчальних закладів до створення сім'ї та поєднання батьківських обов'язків з навчанням, а також ціннісних орієнтацій у питаннях розподілення сімейних обов'язків, планування спільного життя, ставлення до абортів тощо. Дослідження проводилось в рамках проекту «Студентський лелека» у вересні – жовтні 2011 року за пропорційною вибіркою серед студентів, що навчаються у вищих навчальних закладах міста Суми та міста Черкаси. В якості інтерв'юерів виступали фахівці лабораторії «Центр соціально-гуманітарних аспектів регіональних досліджень» Сумського державного університету.

Форма дослідження – опитування з допомогою відкритої анкети. Загальна кількість опитаних – 300 чоловік - є цілком достатньою для того, щоб вважати результати достовірними і надійними. В процесі опитування не було відмов відповісти на питання. В ході попередньої обробки 3 анкети, в яких не були зазначені важливі для обробки дані, були вибракувані і не оброблялись.

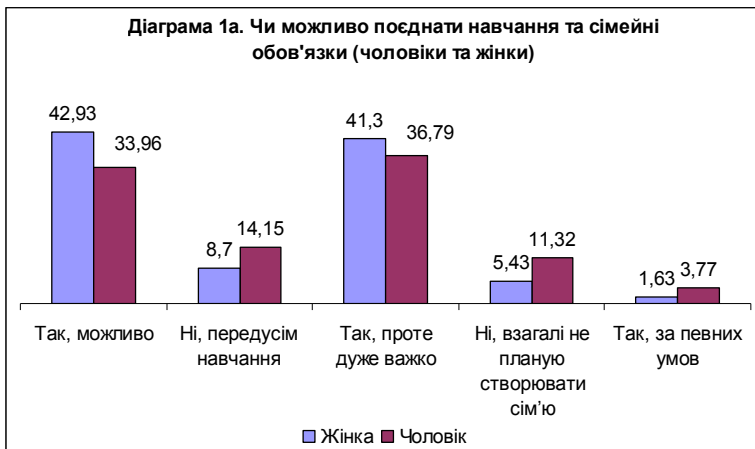
Обробка анкет велась фахівцями лабораторії ЦСГАРД з допомогою програми „Оса”. Анкети, в яких вказувалась інформація у варіанті „Інше” та давались коментарі, додатково оброблялись вручну. На основі обробки 297 анкет та аналізу отриманої інформації можемо зробити такі висновки.

В ході опитування респондентам було запропоновано відповісти на питання „Чи можливо поєднати навчання та сімейні обов'язки?” Отримані результати показують, що майже 83% опитаних вважають можливим створення сім'ї під час навчання, проте майже 40% з них вважає, що це буде дуже складно, а 2,41% згодні, що це можливо за певних умов. При цьому 7,59% взагалі не планують створювати сім'ю на даний момент, а 10,69% зазначають, що навчання повинно бути передусім.

Досить цікавими є результати більш детального аналізу ситуації в окремих групах опитаних, зокрема чоловіків та жінок.

Так, серед тих, хто зазначив варіанти «Так, можливо поєднати навчання і сім'ю» та «Можливо, проте дуже важко» переважають жінки – 42,93% проти 33,96% чоловіків та 41,3% проти 36,79% чоловіків відповідно. А от чоловіків вдвічі більше серед тих, хто не планує створювати сім'ю та тих, хто вважає необхідним спочатку здобути освіту, а потім одружуватися і планувати дітей (див. Діаграму 1а).

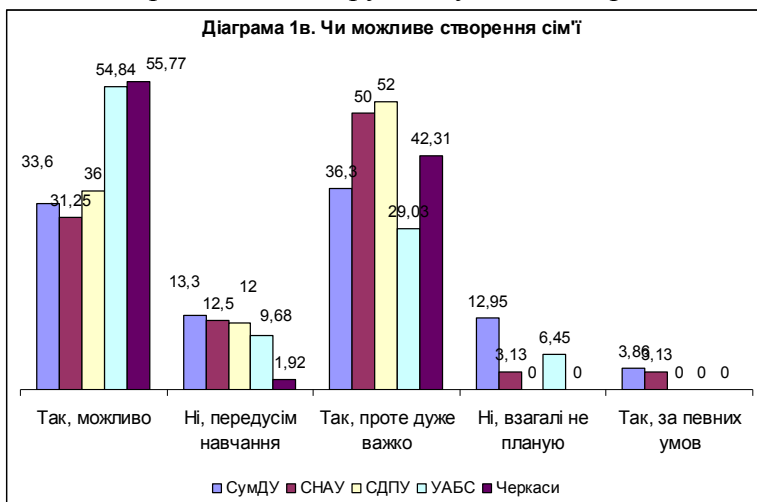
Якщо ж проаналізувати ситуацію в залежності від курсу навчання, то можемо також зробити висновок щодо різної оцінки ситуації представниками різних курсів (див. Діаграму 1б).

Можливим таке поєднання найрізше вважають студенти молодших курсів (зокрема - 21,43% першокурсників). Першокурсники також найчастіше зазначають позицію «так, проте це дуже важко» (53,57%). Студенти молодших курсів переважають і

серед тих, хто ще не замислювався над створенням сім'ї. Що ж стосується тих респондентів, що вважають таке поєднання можливим, бачимо певну закономірність – чим доросліше студент, тим більш оптимістично він оцінює можливість поєднання навчання і сімейних обов'язків. При цьому серед студентів 5 курсу виявлено найменше – лише 5% - тих, хто вважає, що для студента передусім має бути навчання, а створення сім'ї є другорядним. До того ж 47,5% опитаних студентів 5 курсу вважають цілком можливим поєднання навчання та сімейних обов'язків.

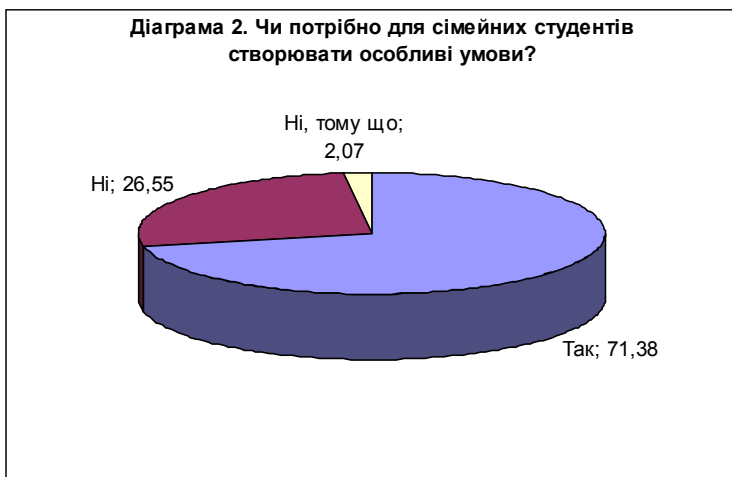
Діаграма 1в ілюструє ситуацію в окремих ВНЗ.

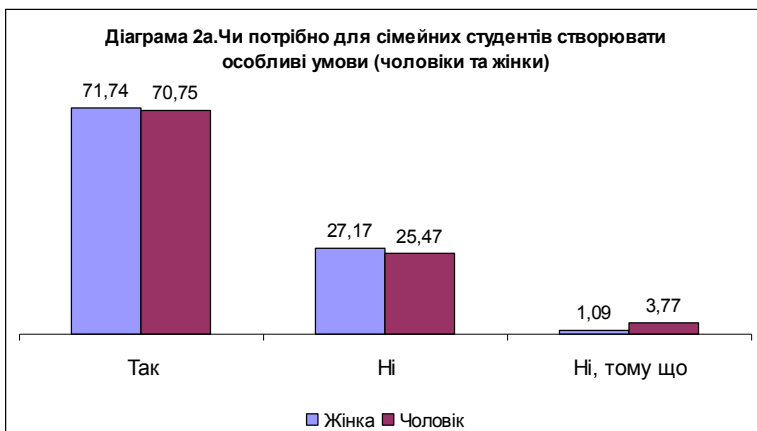
Як бачимо, біля третини опитаних студентів сумських університетів вважають можливим поєднання навчання і сімейних обов'язків. А от серед студентів Української академії банківської справи та представників черкаських ВНЗ (ЧНУ та філіал КНУКМ) оптимістично налаштованих студентів виявлено більше половини. При цьому студенти Сумського державного університету лідирують серед тих, хто взагалі найближчим часом не планує створення сім'ї (12,96%).

Зазначимо, що в цілому опитані відчують необхідність створення в їх навчальних закладах особливих умов для сімейних студентів. Цю позицію підтримують 71,38% опитаних студентів.

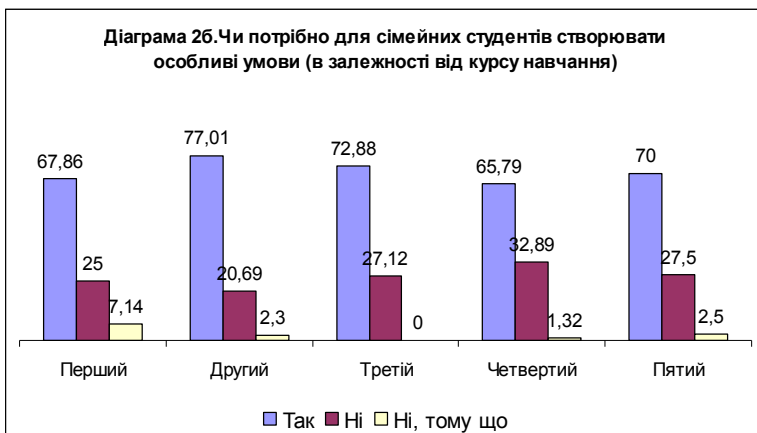
Результати опитування, представлені на Діаграмі 2, показують, що за те, щоб умови були однаковими для усіх, висловлюються лише 26,55% опитаних. Отже, можна допустити, що переважна більшість розуміє проблеми і труднощі сімейних студентів. При цьому лише 2% обґрунтували свою негативну відповідь.

Зазначимо, що проведення дослідження не виявило суттєвих розбіжностей в оцінках ситуації в залежності від статі (див. Діаграму 2а). Можемо говорити лише про незначне переважання дівчат серед тих, хто проти створення таких особливих умов для сімейних студентів. Хлопці ж частіше дають коментарі по цьому питанню. Цікаво, що ці коментарі мають досить чіткі гендерні характеристики: хлопці скаржаться на те, що дівчата і так мають певні переваги і пільги, а з них (хлопців) викладачі вимагають більшого.

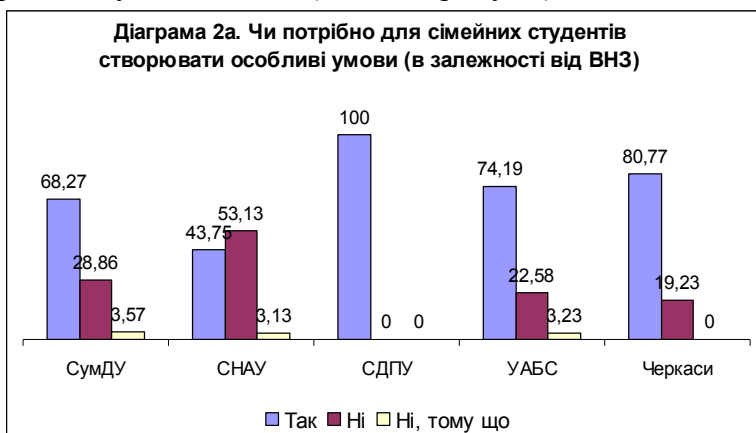

Оцінки студентів різних курсів відрізняються не суттєво (див. Діаграму 2б). Можна лише зазначити дещо більшу налаштованість на особливі, додаткові умови для сімейних студентів серед респондентів, що навчаються на другому та третьому курсах.

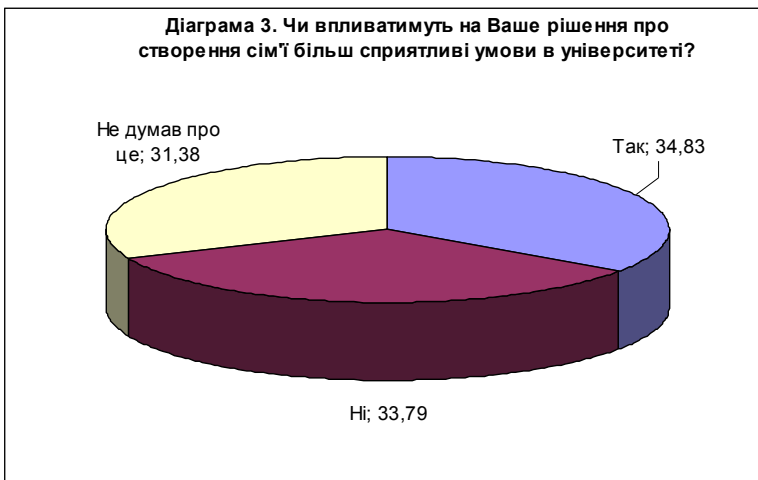

А от відповіді студентів різних ВНЗ різнилися суттєво. Звичайно ж, масштаби проведеного дослідження і особливості вибірки не дають можливості робити категоричні і однозначні висновки, проте певні тенденції зазначити можемо. Так, студенти Сумського педагогічного університету ім. Макаренка, наприклад,

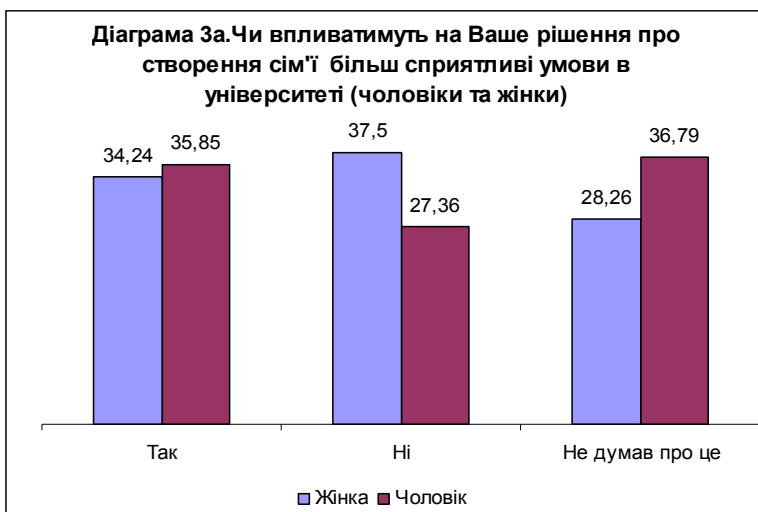
одногосно висловлюються за те, що б для студентів, що вирішили створити сім'ю, були створені особливі умови. За створення більш комфортних умов для сімейних студентів висловлюється і переважна більшість студентів СумДУ, УАБС та черкаських ВНЗ. Респонденти ж, що навчаються в Сумському аграрному університеті, навпаки, частіше віддають перевагу рівності умов для всіх (див. Діаграму 2а).

В ході опитування студентам було запропоновано також визначитися, чи впливатиме на їхнє рішення одружитися чи завести дітей створення більш сприятливих умов в ВНЗ. Отримані результати показують, що відповіді респондентів розподілилися майже порівну між трьома варіантами «Так», «Ні» та «Не думав про це». 33,79% не вважають такі кроки визначальними, а 34,83% опитаних зазначили, що такі кроки з боку університету позитивно вплинули б на рішення стосовно створення сім'ї. І з точки зору завдань даного дослідження такий показник можна вважати досить високим, проте не визначальним.

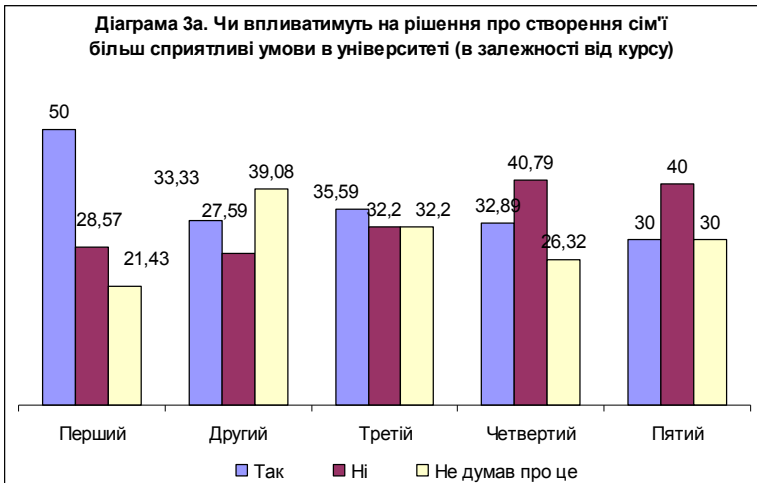

Наведена нижче діаграма 3а показує досить близькі позиції опитаних чоловіків та жінок, проте зазначимо, що жінки рідше пов'язують рішення про створення сім'ї та народження дітей зі створенням більш сприятливих умов за місцем навчання. Варто зазначити і переважання чоловіків серед тих, хто взагалі не замислювався над цим питанням.

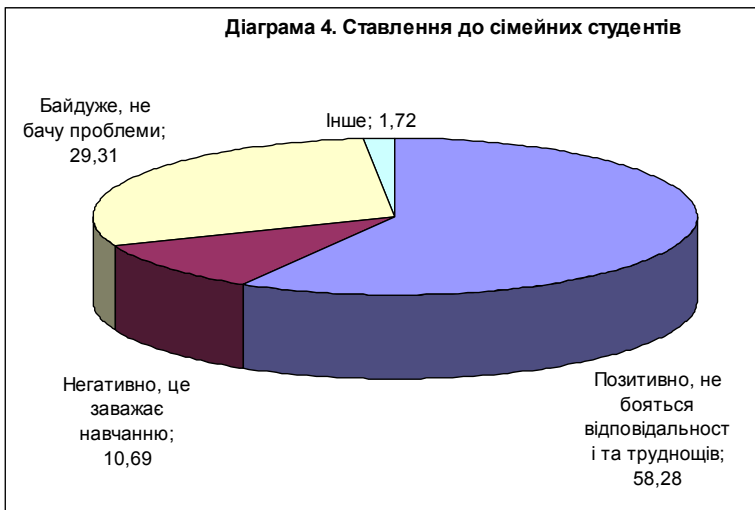
Якщо ж аналізувати відповіді студентів на дане питання в залежності від курсу, на якому вони навчаються, то бачимо наступну закономірність: студенти молодших курсів (1-3-го) вважають, що створення кращих умов в університеті підштовхнуло б їх до створення сім'ї; 4 та 5 курси не бачать зв'язку між цими чинниками. Не замислюються про вплив університетських умов на рішення про одруження частіше студенти 2 та 3 курсів.

Отже, можна допустити, що чим молодші студенти, тим частіше вони схильні пов'язувати рішення про створення сім'ї з певними зовнішніми умовами, а старшокурсники частіше керуються іншими мотивами.

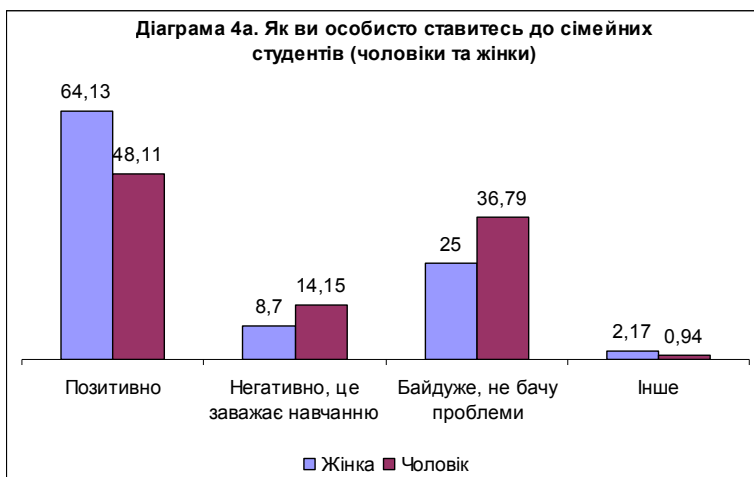

Аналіз відповідей на питання стосовно особистого ставлення опитаних до сімейних студентів, показує переважання позитивних оцінок (див. Діаграму 4). 58,28% студентів зазначили власне позитивне ставлення і повагу, оскільки сімейні студенти не бояться відповідальності і труднощів. Негативно налаштовані по відношенню до сімейних студентів лише 10,69%

опитаних, а 29,31% студентів відносяться байдуже, оскільки не вбачають у цьому жодних проблем.

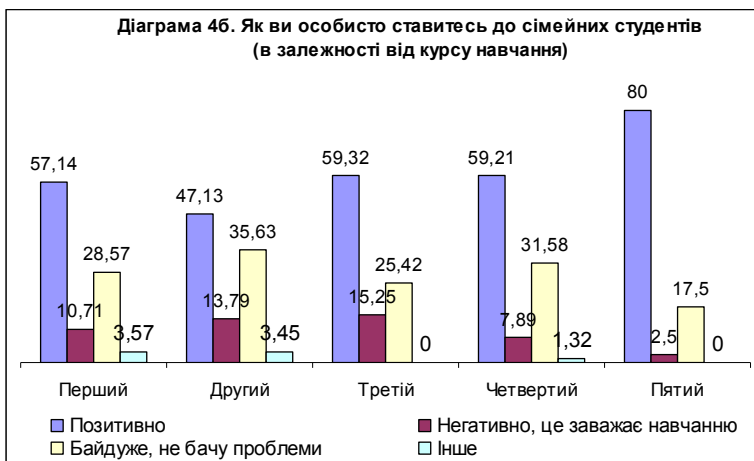

Проте при більш детальному аналізі можна говорити і про певні розходження у оцінках. Так, якщо розглядати ставлення до студентів, що створили сім'ю чоловіків та жінок, ситуація виглядає наступним чином (див. Діаграму 4а).

Жінки частіше, ніж чоловіки оцінюють своє ставлення як позитивне (64% проти 48% відповідно). Можна допустити, що таке позитивне ставлення може транслюватись і в бік більшої налаштованості студенток на створення сім'ї під час навчання. Чоловіків же виявлено майже вдвічі більше серед тих, хто ставиться негативно до сімейних студентів. Більше їх і серед тих, хто не замислювався над цим, як над проблемою (37% проти 25% жінок).

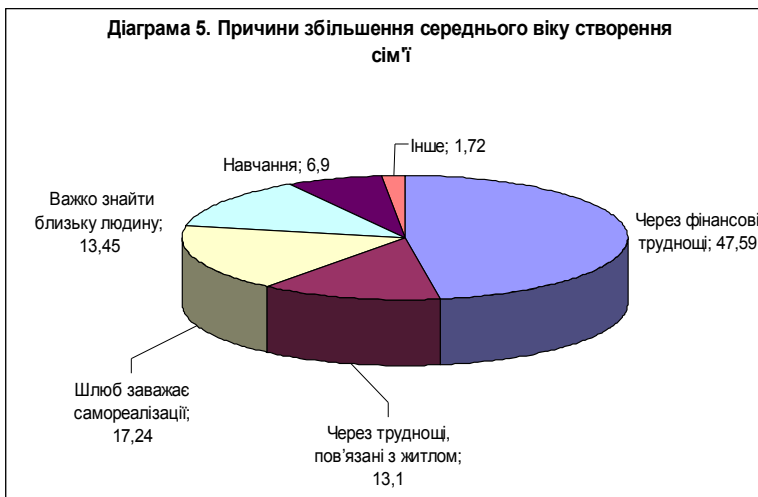
Зазначимо, що студенти старших курсів більш позитивно відносяться до сімейних студентів (80%), і байдужих серед них виявлено найменше (17,5%) (див. Діаграму 46).

В ході опитування студентам було запропоновано також відповісти на питання стосовно причин збільшення середнього віку створення сім'ї. Дане питання дозволяє певним чином простежити існуючу ієрархію цінностей студентів і те, яке місце в ній посідає сім'я та діти.

Аналіз результатів опитування показує, що майже половина опитаних (47,59%) вважають основною причиною збільшення середнього віку створення сім'ї

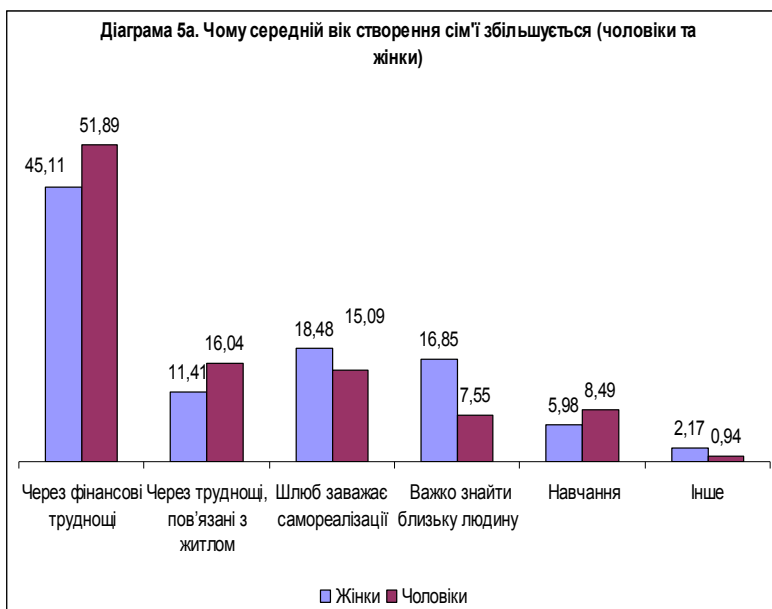
фінансові труднощі. Другою за значенням причиною зазначається те, що шлюб заважає самореалізації (17,24%). Ще 13,45% опитаних зазначили, що досить важко знайти близьку людину. Труднощі, пов'язані з відсутністю житла студенти поставили лише на четверту позицію (13,1%). Цікаво, що лише 7% опитаних пов'язують збільшення середнього віку створення сім'ї з навчанням та навантаженнями у ході навчального процесу.

Якщо ж проаналізувати ці цифри за гендерною ознакою, то можемо також зазначити певні розходження в оцінках (див. Діаграму 5а). Чоловіки більш орієнтовані на матеріальну складову питання і вважають що створенню сім'ї заважають передусім фінансові труднощі (51,89% проти 45,11% жінок) та труднощі, пов'язані з відсутністю житла (16,04% проти 11,41%). Жінки ж частіше висловлюються за варіант «Важко знайти близьку людину» (18,48% проти 15,09%).

Досить важливим з точки зору розуміння підходів і системи цінностей є переважання жінок серед тієї частини опитаних, хто вважає, що створення сім'ї

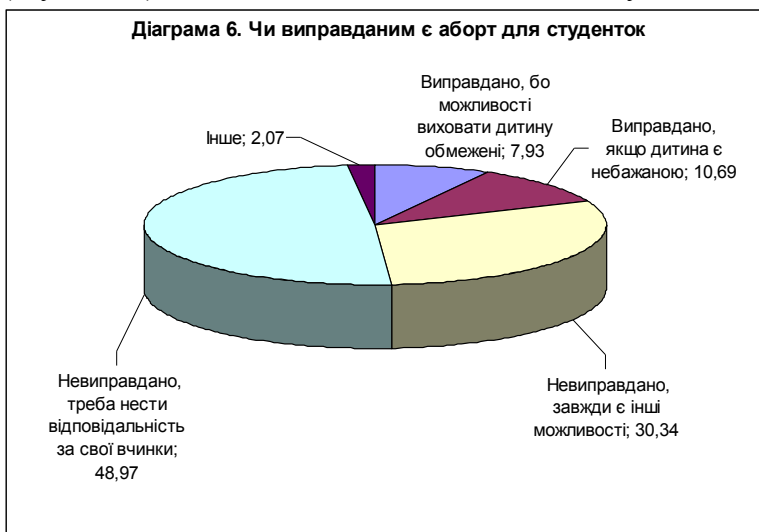
заважає самореалізації людини. Можна допустити, що жіноча половина, на яку традиційно падає основне навантаження по дому і догляду за дитиною, вбачає у створенні сім'ї певні перешкоди для успішного навчання і кар'єрного зростання.

Суттєвих розбіжностей у відповіді на це питання серед студентів різних курсів та ВНЗ дослідження не виявило.

В ході опитування респондентам було запропоновано відповісти на питання «Чи виправданим є аборт для студентів». Щоб відійти у цьому питанні від суб'єктивності та емоцій, при виборі категорії «виправдано» респондентам було запропоновано наступні обґрунтування: «студент\студентка не має можливості повноцінно виховати дитину» (перевагу цьому варіанту надали майже 8% студентів), «виправдано у випадку, якщо дитина не є бажаною»

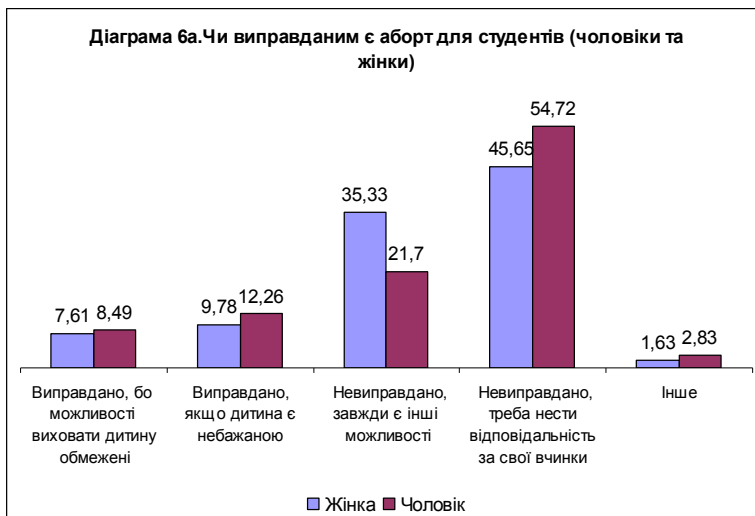
(цей варіант зазначили 10,69 %). І все таки більшість опитаних (майже 80%) вважають, що аборту немає виправдання, навіть коли мова йде про студентів. При цьому 48,97% опитаних зазначили, що аборт не може бути виправданим, оскільки у будь-якій ситуації потрібно нести відповідальність за свої вчинки, а 30,34% вважають, що у студента\студентки завжди є можливість перевестися на заочну форму навчання, влаштуватися на роботу і т.д. а, значить, студент (студентка) може повноцінно виховати дитину.

При цьому оцінки опитаних чоловіків та жінок по деяких позиціях розходяться досить суттєво. Так, чоловіки частіше схильні виправдати аборт, у випадку, коли дитина є небажаною (12,26% проти 9,78% жінок). Чоловіки також частіше зазначають більш категоричний варіант «невиправдано, бо треба нести відповідальність за свої вчинки» (54,72% проти 45,65% жінок).

Натомість жінки-студентки значно частіше зазначають, що аборт є невиправданим, оскільки завжди є можливість перевестися на заочну форму навчання чи

влаштуватися на роботу (35,33% проти 21,7% чоловіків). Таким чином, вони зарані визнають свою готовність пожертвувати навчанням заради дитини (можна допустити, очікують такої ж поведінки від чоловіка).

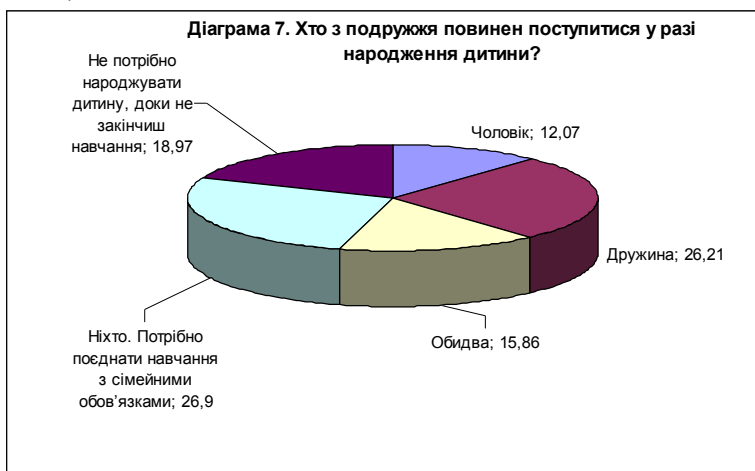

Більшу налаштованість студенток на певні «жертви» після появи дитини і відповідні очікування з боку чоловіків-студентів підтверджує подальший аналіз результатів. Так, в ході опитування студентам було запропоновано відповісти і на питання «Хто з подружжя повинен поступитися (перевестися на заочне відділення, взяти академічну відпустку) у разі появи дитини» (Див. Діаграму 7).

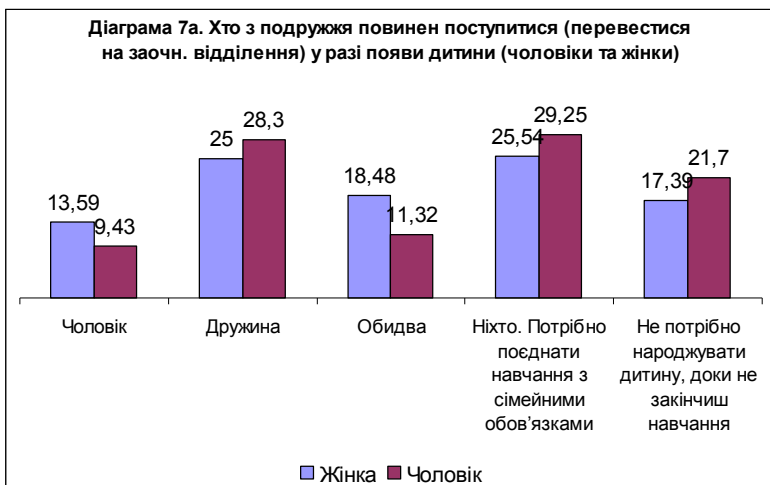
Зазначимо, що кожен четвертий з опитаних студентів вважають, що ніхто не повинен поступатися навчанням, навпаки потрібно спробувати поєднати його з сімейними справами. В той же час така ж кількість респондентів (26,1%) висловилися, що саме жінка повинна піти на поступки. Можна припустити, що таке рішення пов'язано з усталеним стереотипом, що саме жінка має виконувати основну масу обов'язків при догляді за дитиною. І лише 12 % опитаних вважають, що

з таким навантаженням чудово міг би впоратися і чоловік.

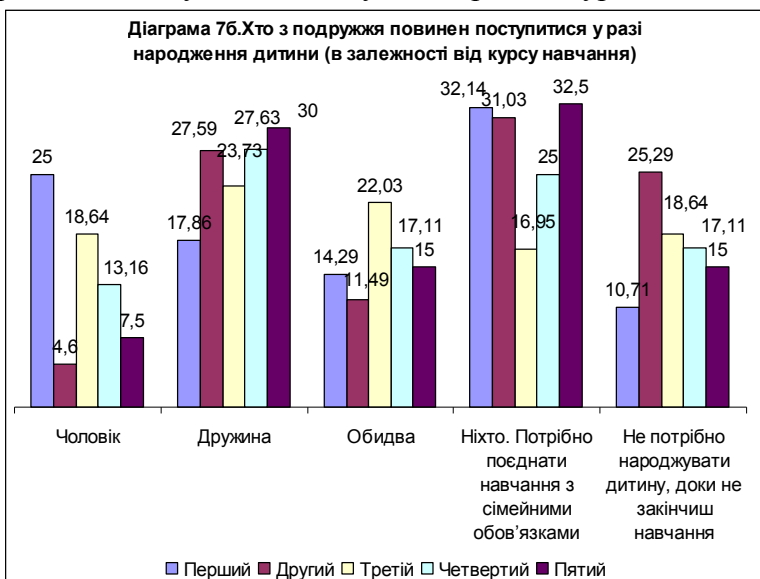
Досить цікавим з точки зору завдань даного дослідження є те, що варіант «обидва батьки» зазначили лише 15 % студентів. Ще більша кількість опитаних притримується позиції, що не потрібно народжувати, доки не отримав освіти і на закінчив навчатися (майже 19 %).

Досить показовим є і розподіл відповідей на це питання серед чоловіків та жінок. При досить близьких позиціях по більшості варіантів чоловіки все-таки частіше зазначають, що або не потрібно народжувати дитину, будучи студентами, або ж ніхто не повинен приносити в жертву своє навчання. Також чоловіки переважають, хоч і не суттєво, серед тих, хто переклав би обов'язки по догляду та вихованню дитини на жінку (28,3% проти 25% жінок). Жінки ж в свою чергу хотіли б, щоб поступилися своїм часом і навчанням чоловіки (13,59% проти 9,43% чоловіків), або ж щоб сімейні обов'язки виконували обое (Див. Діаграму 7а).

Наведена нижче діаграма 7б показує значні розходження у позиціях студентів різних курсів.

Як бачимо, отримані результати є досить строкатими і не дозволяють зробити однозначних висновків стосовно того, наскільки усталеними є

стереотипи і наскільки готові студенти того чи іншого курсу порівну ділити тягар догляду за дитиною. Можемо лише зазначити переважання першокурсників серед тих, хто вважає, що саме чоловік має поступитись навчанням (перевестись на заочну форму чи влаштуватись на роботу) у разі появи дитини, та серед тих, хто вважає, що потрібно старатись поєднувати навчання і догляд за дитиною. Зазначимо також і найбільші відсотки п'ятикурсників серед тих, хто вважає, що поступитись у разі народження дитини має саме дружина (30%). Ще 32,5% п'ятикурсників висловились за те, що ніхто не має поступатись і треба обом поєднувати навчання і сімейні справи.

З наступної діаграми бачимо, що позицію «Ніхто не повинен поступатися» частіше зазначили студенти Сумського державного педагогічного університету (48%) та СумДУ (29,66%). При цьому студенти СДПУ частіше за інших (36%) зазначають, що студентам взагалі не варто народжувати дитину, доки не закінчать навчання.

Студенти СНАУ та черкаських ВНЗ частіше вважають, що поступатись має саме дружина (переходити на заочне навчання, брати академічну відпустку чи відпустку по догляду за дитиною).

Що ж стосується питання, чи повинні викладачі мати особливе ставлення до сімейних студентів, більшість опитаних відповіли «Так» (63,45 %). При цьому тих, хто вважає що всі повинні навчатися на однакових умовах і викладачі не повинні надавати якихось пільг сімейним студентам, виявлено вдвічі менше (34,48 %).

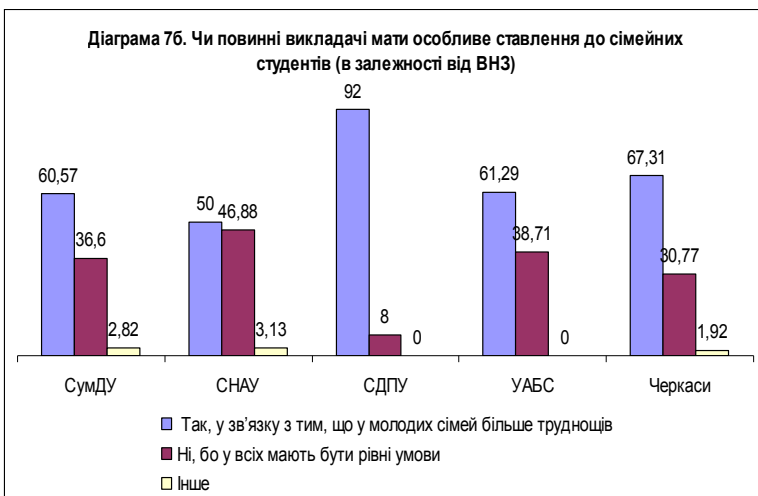

При цьому жодних розходжень по цьому питанню серед опитаних чоловіків та жінок дослідження не виявило. В той же час позиції представників різних курсів розходяться досить суттєво. Варто звернути увагу на високі показники (80%) серед п'ятикурсників тих, хто вважає, що викладачі мають зважати на труднощі сімейних студентів, оскільки у молодих сімей їх більше.

Стосовно цієї позиції можемо додати також певні коментарі, які усно давали студенти старших курсів. Більшість їх вже працює паралельно із навчанням, а сімейним доводиться ще важче.

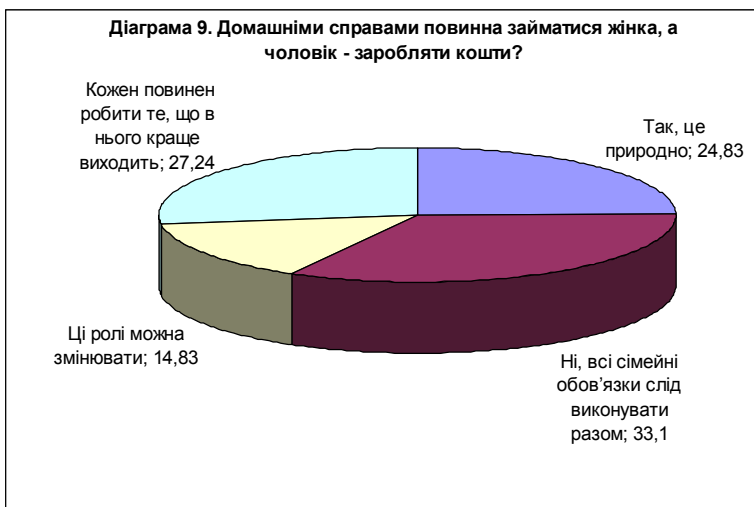

Якщо ж розглядати питання ставлення викладачів до студентів, що створили сім'ю, в залежності від ВНЗ, маємо наступні показники (див. Діаграму 7б): найвищий відсоток тих, хто погоджується, що сімейні студенти заслуговують на підвищену увагу з боку викладачів, виявлено серед студентів Педагогічного університету (92%) та студентів черкаських ВНЗ (67,31%).

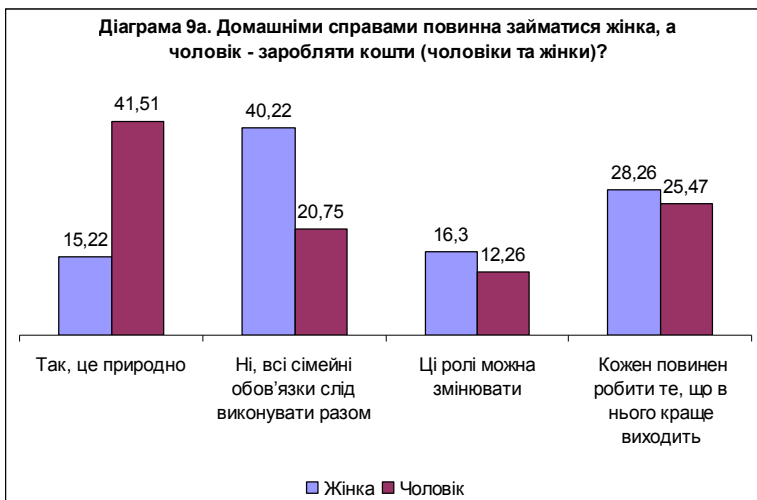
А студенти СНАУ та УАБС частіше зазначають, що жодних поступок викладачі не мають робити, оскільки умови для всіх студентів мають бути рівними.

З метою вивчення рівня поширеності серед студентів усталених стереотипів стосовно розподілу функцій у сімейному житті в ході опитування респондентам було також запропоновано відповісти на питання „Чи згодні Ви з тезою, що домашніми справами повинна займатися жінка, а чоловік заробляти кошти?” Отримані результати показують, що студентське середовище є неоднорідним і досить строкатим. Так, погоджуються з даною тезою майже 25% студентів. Третина опитаних студентів (33%) вважають, що всі обов'язки потрібно виконувати разом. Біля 15% респондентів висловились за те, що ці ролі у сім'ї можна змінювати, а 27% опитаних вважають, що кожен повинен робити те, що в нього краще виходить.

Досить цікавими є результати більш детального аналізу ситуації в окремих групах опитаних, зокрема чоловіків та жінок.

Так, серед тих, хто зазначив варіанти «Так, це природньо» очікувано переважають чоловіки – 41,51% проти 15,22 % жінок. А от жінок вдвічі більше серед тих, хто вважає що всіма справами потрібно займатися разом (див. Діаграму 9а). Можна допустити, що респонденти у даному випадку не тільки перебувають у полоні відповідних стереотипів, але й висловлюють бажані очікування стосовно майбутньої дружини(чоловіка).

Суттєвих розбіжностей у позиціях студентів різних курсів та різних ВНЗ по цьому питанню дослідження не виявило.

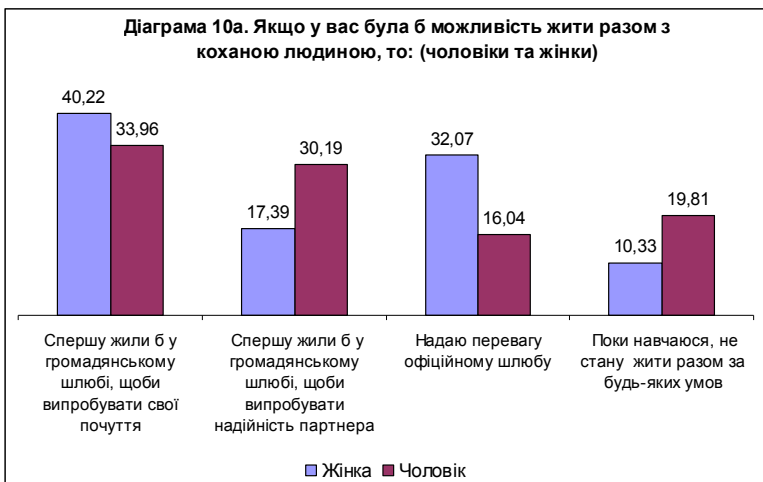
Дослідження не виявило однаковості серед респондентів і у питанні стосовно фіксації шлюбу. Так, відповідаючи на питання «Якби у вас була можливість жити разом, то який варіант ви б обрали?», студенти фіксують різні позиції. Спочатку б жили у громадянському шлюбі, щоб випробувати свої почуття приблизно біля 38% студентів. Четверть респондентів також жили б у громадянському шлюбі, щоб випробувати надійність партнера. І лише 26,21%

опитаних чітко зазначили, що надали б перевагу офіційному шлюбу. Не стали б жити разом, доки навчаються лише 14% опитаних студентів (Див. Діаграму 10).

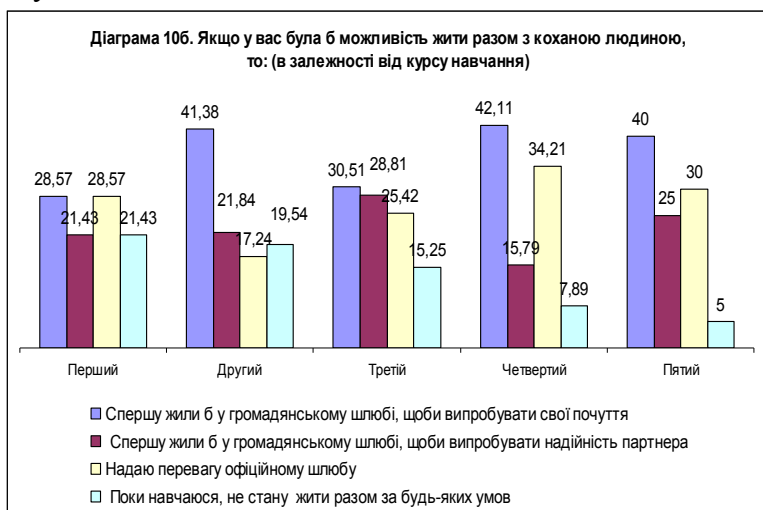

Якщо ж проаналізувати ці цифри за гендерною ознакою, то можемо також зазначити певні розходження в оцінках (див. Діаграму 10а). Жінки цілком очікувано частіше надають перевагу офіційному шлюбу та необхідності випробувати свої почуття. Чоловіки ж вдвічі частіше висловлюються за необхідність вступати у шлюб лише з надійним, перевіреним часом партнером. Більше чоловіків і серед тих, хто за будь-яких умов не став би жити разом, доки навчається.

Варто звернути увагу і на переважання жінок серед тих респондентів, хто схиляється жити у громадянському шлюбі, щоб випробувати свої почуття.

Розглядаючи відповіді на те саме питання в залежності від курсу респондентів, бачимо наступну закономірність: чим старший студент, тим міцніше його прагнення оформити стосунки офіційно. Тих же, хто не став би створювати сім'ю під час навчання, значно меншає, чим вищий курс, на якому навчаються опитані студенти.

Якщо б була можливість жити разом з коханою людиною, 64,52% студентів банківської академії спочатку б жили у громадянському шлюбі, щоб випробувати свої почуття. Кожен четвертий з опитаних студентів СумДУ, СДПУ та черкаських ВНЗ надали б перевагу громадянському шлюбу з метою випробувати надійність свого партнера. А серед студентів СНАУ, де традиційно навчається більше сільських хлопців та дівчат, виявлено більше – хоч і не суттєво – тих, хто надає перевагу традиційному шлюбу (31,25%). Цікаво, що студенти СДПУ набагато частіше зазначають позицію «Поки навчаюся, не стану жити разом за будь-яких умов» (32%).

Підсумовуючи, зазначимо, що при позитивному в цілому відношенню студентства до створення сім'ї, більшість з них перебуває у полоні стереотипів стосовно розподілу ролей та відповідальності, особливо у випадках, коли молода сім'я має дитину. Більшість опитаних студентів не готова жертвувати власними інтересами і навчанням у випадку народження дитини, сподіваючись, що це зробить партнер. І лише біля третини опитаних вважають доцільним і можливим поєднання навчання і батьківства або ж готові ділити ці клопоти порівну. В той же час основним стримуючим чинником збільшення середнього віку створення сім'ї половина опитаних вважає фінансові труднощі. Студенти також вважають за необхідне створення додаткових умов для сімейних студентів у ВНЗ та вважають доцільним більш позитивне ставлення до них з боку викладачів.

2. Студентська сім'я очима сімейних студентів (на прикладі ВНЗ м. Суми)

Одруження для студентів, безперечно, дуже серйозний крок. З одного боку – почуття, сподівання і спільні плани, з іншого – побоювання, невпевненість і надії на моральну і матеріальну підтримку батьків. Як свідчить статистика, біля 8% українських студентів мають сім'ю. Можна допустити, що реальний показник є вищим, оскільки значна частина молодих людей не фіксує свої відносини офіційно, проте сповна відчуває на собі всі проблеми. У п'ятої частини студентських сімей уже є діти, ще 18 відсотків молодих родин планують мати дітей найближчим часом. А більшість опитаних відкладають народження дитини на невизначений термін — очевидно, до того часу, коли закінчать навчання, стануть на ноги, знайдуть власне житло чи стабільну роботу.

Щоб мати більш детальне уявлення про студентську сім'ю та її проблеми, в рамках проекту «Студентський лелека» було передбачено окреме опитування сімейних студентів, без точки зору яких соціальний портрет був би неповним і нечітким.

Дослідження проводилось Проблемною лабораторією „Центр соціально-гуманітарних аспектів регіональних досліджень” Сумського державного університету протягом вересня 2011 року серед сімейних студентів денної форми навчання університетів м.Суми. Форма дослідження – опитування з допомогою відкритої анкети. В якості інтерв'юєрів виступали співробітники лабораторії.

Всього було опитано 54 особи. В основу формування вибірки були покладені дані, надані відділами позанавчальної та соціальної роботи ВНЗ міста. Вибірка формувалась з врахуванням не тільки

статі, але й курсу навчання опитаних. Адже попередній аналіз показав, що основна частина сімейних студентів зосереджена на старших курсах (наведена Таблиця 1. ілюструє ці показники).

Таблиця 1.

Курс	Питома вага сімейних студентів
1 курс	4,65
2 курс	4,65
3 курс	4,65
4 курс	11,63
5 курс	74,42

44% опитаних представляють сім'ї, в яких обидва члени є студентами, і 56% - де один є студентом. При цьому опитування проводилось лише серед тих студентів, які перебувають у офіційному шлюбі, без врахування тих, хто перебуває у громадянському шлюбі.

В процесі опитування не було зафіксовано відмов відповідати на питання. Обробка анкет велась співробітниками лабораторії з допомогою програми „OSA”. Відкриті питання, по яких давались коментарі, уточнення та пояснення, додатково оброблялись вручну.

На основі обробки та аналізу отриманої інформації можемо зробити такі висновки.

Зазначимо, що у 42% опитаних сімейних студентів немає дітей, ще 28% планують народження. Кожна третя студентська сім'я у Сумах має дітей.

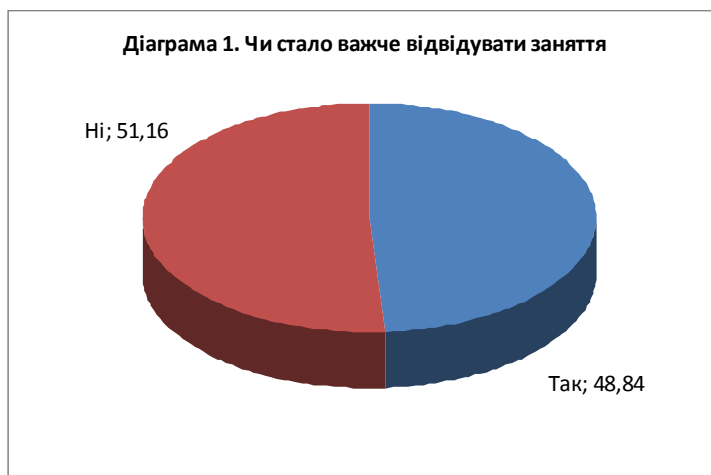
53% опитаних одружені до року, ще 42% - 2-3 роки. І лише 4,65% мають сімейний стаж більше 3 років. Це свідчить, що більшість шлюбів укладається студентами протягом другого та третього років навчання.

Дослідження показали, що сім'я не є головною перешкодою в оволодінні знаннями, а для значної

частини студентів сімейне життя є чинником, що стимулює навчання.

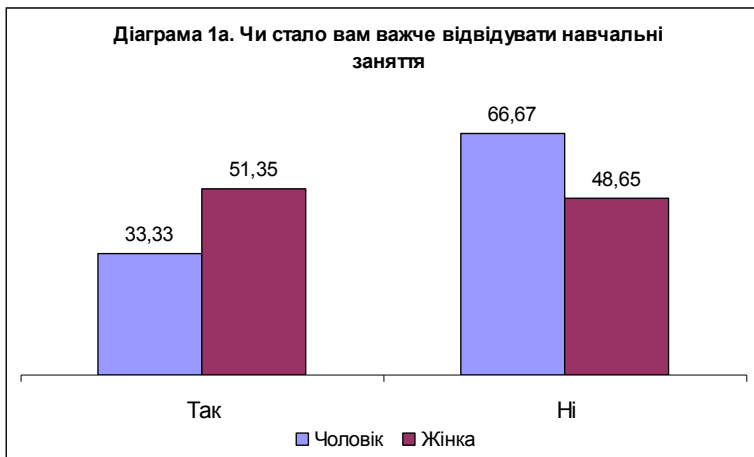
Так, на питання анкети, чи стало студентам після одруження важче відвідувати заняття трохи більше половини (51,16%) відповіли негативно.

Менша частина опитаних сімейних студентів (48,84%) зазначає, що їм стало важче відвідувати заняття та виконувати навчальні завдання (Діаграма 1).

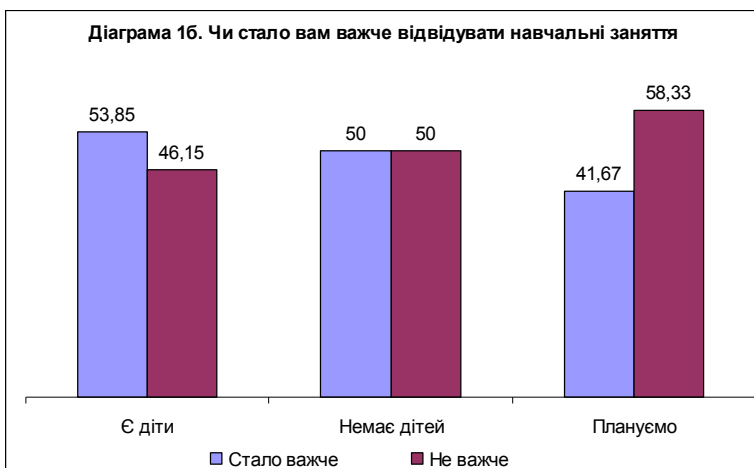

При цьому оцінки чоловічої та жіночої груп опитаних суттєво відрізняються, що певним чином свідчить про нерівномірний розподіл сімейних обов'язків і відношення до їх виконання (див. Діаграму 1а).

Як бачимо, жіноча половина сімейних студентів частіше зазначає, що відвідувати заняття стало важче (51,35% у порівнянні з 33,33% чоловіків-студентів). Дві третини чоловіків (66,67%) не відчують жодних труднощів з відвідуванням занять.

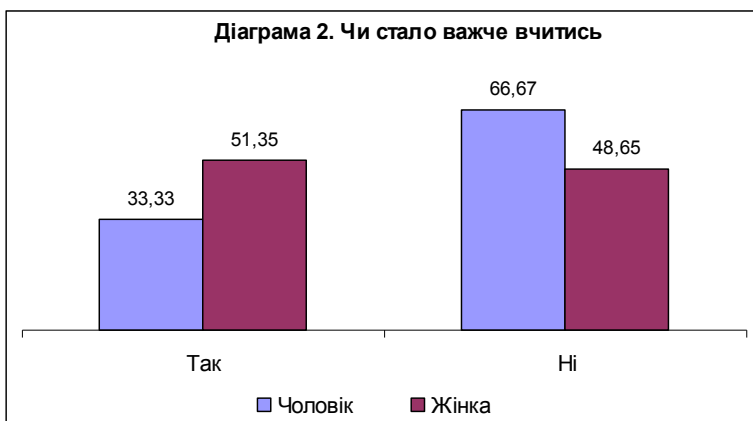
З Діаграми 1б бачимо, що наявність дітей хоч і ускладнює можливість для студентів відвідувати заняття, проте не виступає визначальним чинником. Так, відчувають труднощі 53,85 тих, хто має дітей, а 46,15% сімейних студентів з дітьми таких труднощів не відчувають.

Власне, досить показову інформацію інтерв'юери отримали з усних коментарів опитаних. За словами студентів проблема з відвідуванням занять виникає не

із-за необхідності займатись сімейними справами, а із-за пошуку додаткового заробітку, коли робота співпадає з часом занять в університеті.

Досить показовими є і відповіді респондентів на питання стосовно впливу одруження на навчання. Відповідаючи на питання «Чи стало Вам важче виконувати навчальні завдання», 48,84% опитаних зазначили, що так, а 51,16% - ні. При цьому досить цікавими є порівняння позицій опитаних чоловіків та жінок (див. Діаграму 2).

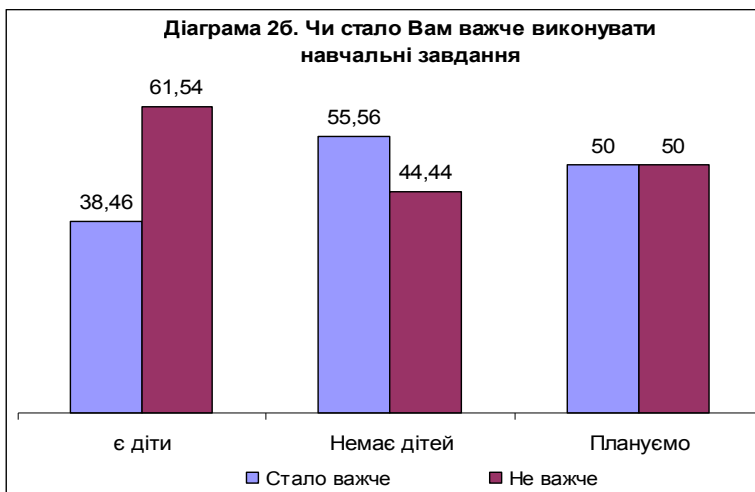
Як бачимо, 51,35% одружених студенток зазначають, що їм стало важче вчитись, і лише 33,33% одружених студентів-чоловіків. А 66,67% чоловіків-студентів зазначають, що їм не стало важче виконувати навчальні завдання після одруження.

До того ж, коментуючи свої відповіді чоловіча частина зазначає, що їм навіть тсало легше, оскільки дружина допомагає виконувати частину завдань. Зточки зору завдань даного дослідження вважаємо ці коментарі досить значимими для розуміння проблем студентської сім'ї.

Проведене дослідження також показало, що не існує чіткої і однозначної залежності між наявністю у

сім'ї дитини і тими труднощами, які вони відчувають у навчанні (Діаграма 26). Навпаки, виявляється, що навчальні завдання важче виконувати студентами, які не мають дітей (55,56%). І лише 38,46% тих студентів, які мають дітей, зазначили, що вчитись стало важче, а 61,54% опитаних цієї групи на такі труднощі не скаржаться. Проте часто зазначають, що без допомоги батьків не обходиться.

А у групі опитаних сімейних студентів, які лише планують народження дитини, виявлено рівні показники тих, кому стало важче і тих, кому одруження вчитись не заважає.

Дослідження дозволяє визначити і найбільш гострі проблеми сімейних студентів. Діаграма 3 ілюструє отримані результати.

Значимо, що опитані могли вказати три позиції, тому загальний показник перевищує 100%.

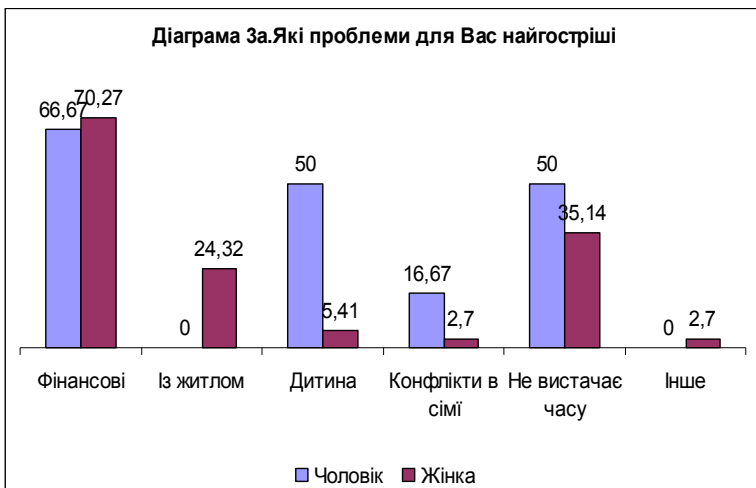
Як бачимо, серед найгостріших проблем більшість респондентів виділяють: матеріальні, фінансові проблеми (69,77%), дефіцит вільного часу (37,21%), труднощі з житлом (20,93%).

Досить важливим є й те, що 11,63% опитаних зазначають в якості найгострішої проблеми наявність дитини.

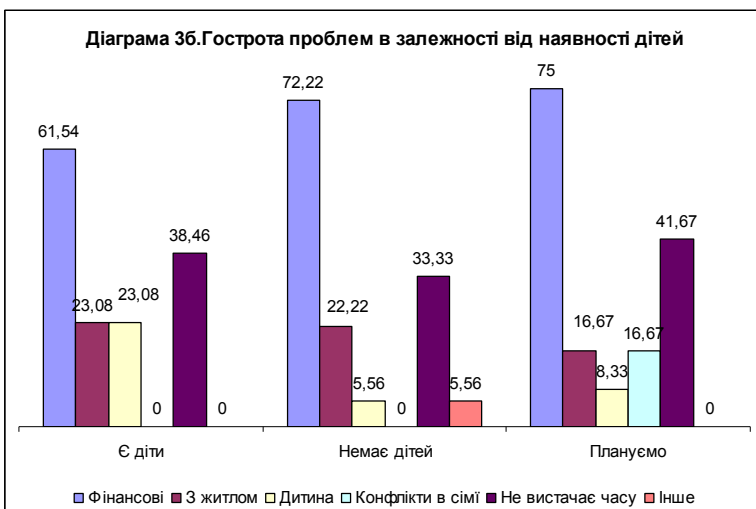

Діаграма 3а ілюструє особливості оцінок чоловіків та жінок. Досить близькими позиції обох груп є лише стосовно визнання пріоритетності фінансових проблем. В той же час на фінансові проблеми жінки нарікають частіше, як і на проблеми з житлом 24,32% (а серед опитаних чоловіків цю проблему як найбільш актуальну не назвав ніхто).

Проте чоловіки значно частіше (50%) в якості найгострішої проблеми називають саме дитину та нестачу вільного часу (50%). Чоловіки також частіше переймаються конфліктами в сім'ї.

Наведена Діаграма 3б дозволяє простежити рівень гостроти проблем в залежності від наявності дітей.

Варто зазначити, що для сімей з дітьми проблема фінансів, хоч і є актуальною, проте у порівнянні з іншими групами, дещо менш гострою. Можна допустити і зворотну залежність – вони мають дітей

саме через те, що фінансова проблема є не настільки гострою.

Цікаво, що конфлікти в сім'ї як проблему зазначили лише ті студенти, які лише планують народження дитини. Можна допустити, що таким чином вони намагаються ці проблеми вирішити.

Звичайно ж, з появою дитини родина вступає в новий, більш відповідальний етап розвитку. І проведене дослідження показує, що народження дитини у числі найближчих життєвих планів студентських родин займає важливе місце. Кожна третя студентська сім'я вже має дітей (за деякими коментарями під час опитування саме потенційне народження дитини прискорило оформлення шлюбу). У 42% опитаних немає дітей, ще 28% - планує народження дитини. (Діаграма 4).

Частіше про наявність дітей у сім'ї, де один чи обоє батьків є студентами, заявляють чоловіки (50% проти 27% жінок). Можна зробити висновок, що

ростити дитину, будучи студенткою, все таки важко, а бути студентом-батьком (за коментарями – якщо підтримують батьки) все-таки легше. Частіше батько-студент вчиться, а дружина або кидає навчання, або ж взагалі не планує вчитись, поки дитина ще мала.

Зазначимо, що попри існування суттєвих проблем, сімейні студенти не хочуть переводитися з денної на заочну форму навчання. Лише 5% опитаних розглядають таку можливість. Зазначені результати можуть свідчити, що рішення про перехід на іншу форму навчання приймається до одруження. Тому ті студенти, які все таки залишаються на стаціонарній формі навчання після одруження, і в подальшому будуть навчатись на цій формі.

При цьому і наявність дітей не спонукає студентів міняти форму навчання. Всі опитані студенти з дітьми відмовляються від планів переходу на заочну форму. При цьому чоловіки висловлюють більшу категоричність – 100% відмовились би, а серед жінок можливість зміни форми навчання допускають 5,41%.

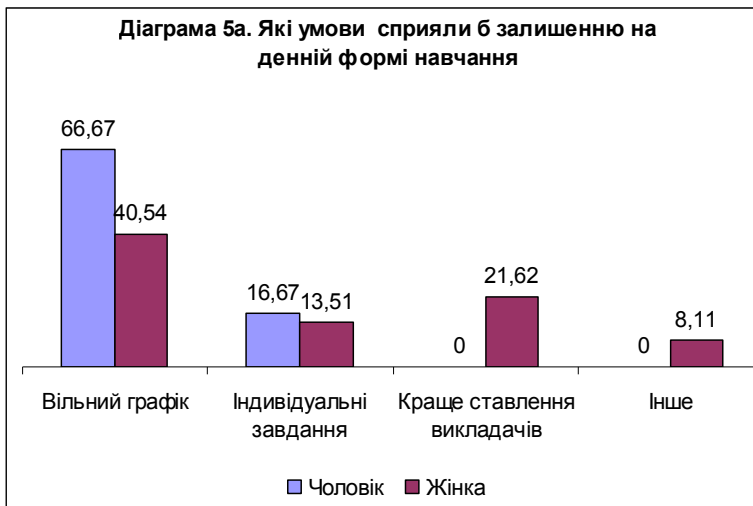
Серед тих, хто дітей не має, готові перейти на заочне навчання 5,56%, а серед тих, хто планує народження дитини – 8,33%.

В ході дослідження студентам було запропоновано визначити, які додаткові кроки з боку адміністрації ВНЗ сприяли б (і сприяють) залишенню на стаціонарі та покращенню умов для сімейних студентів.

Як бачимо з Діаграми 5, серед умов, які сприяють залишитися на стаціонарній формі навчання, студенти виділяють перш за все вільний графік відвідування занять (44,19%), краще ставлення викладачів (19%), виконання індивідуальних завдань (13,95%). Досить показовим є й те, що в позиції «інше» чоловіки фіксували важливу для них позицію «зі стаціонару не заберуть в армію».

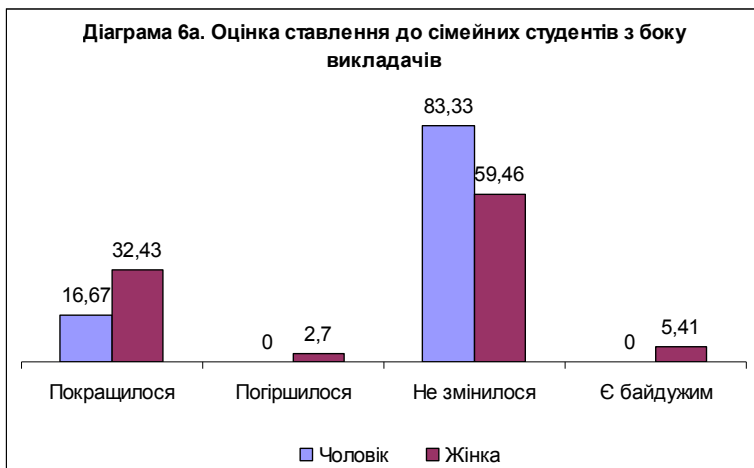
При цьому є певні пріоритети у чоловічої та жіночої частини опитаних (див. Діаграму 5а). Так, для сімейних студентів-чоловіків більш важливим чинником є можливість вільного відвідування занять (66,67%), а для жінок- краще ставлення викладачів. До того ж жінки частіше вказують позицію «інше», пояснюючи важливість допомоги батьків, а не навчального закладу, а також можливості закінчити навчання разом з чоловіком.

Зазначимо, що більшість сімейних студентів не помітили суттєвих змін у ставленні до них з боку викладачів після того, як викладачі дізнаються про їх (студентів) сімейний статус (Див Діаграму 6). При цьому 30,23% опитаних відмічають, що відношення до них навіть покращилось.

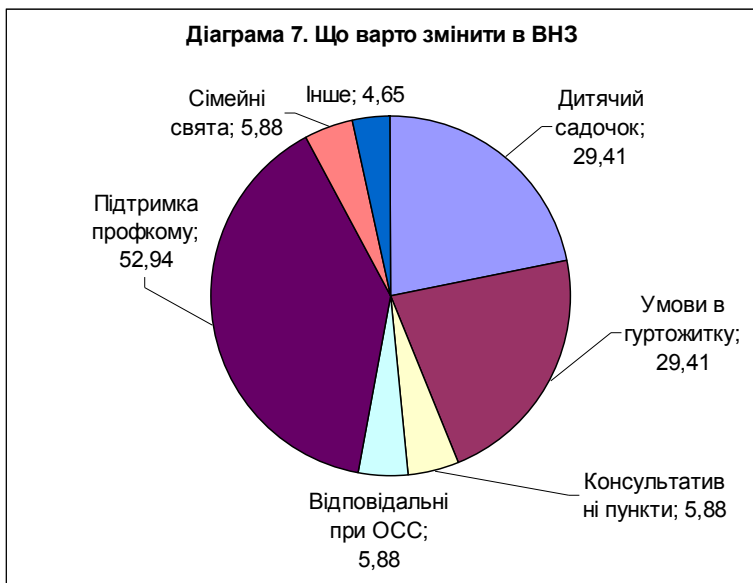
До того ж у цьому питанні простежується і цікавий гендерний аспект. Студенти-чоловіки частіше вважають, що їх сімейний статус не впливає на зміну відношення до них з боку викладачів (83,33%), а жінки частіше зазначають, що відношення до них покращилось.

Якщо ж проаналізувати ситуацію з врахуванням наявності у студентів дітей чи планів їх завести, то 23% студентів, які вже мають дітей, зазначають покращення відношення до себе, а 69,23% вважають, що відношення викладачів не змінилось. Близькі показники маємо і у групі тих студентів, які дітей не мають. В той же час студенти (студентки), які планують народження дитини, значно частіше фіксують покращення відношення до себе з боку викладачів (41,67%).

Що стосується змін, які варто здійснити в університеті для підтримки студентських сімей, то найбільш актуальним опитані вважають більш дієву підтримку з боку студентського профкому університету (52,94%), покращення умов проживання сімей у гуртожитку (29,41%) та створення дитячого садочка при університеті (29,41%) (Діаграма 7).

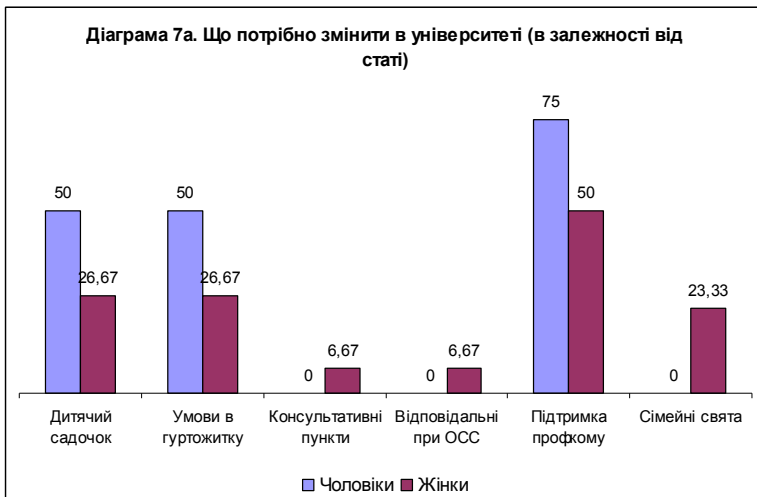
Зазначимо, що опитані могли фіксувати декілька варіантів, тому загальний показник перевищує 100%.

Серед менш актуальних завдань студенти зазначають забезпечення консультативної підтримки, створення спеціальних структур у студентському самоврядуванні та організацію сімейних свят для покращення сприйняття сімейних студентів (по 5,88%).

При цьому точки зору опитаних чоловіків та жінок по цьому питанню розходяться. Чоловіки фіксують лише три пріоритетні позиції – дитячий садок (50%), покращення умов у гуртожитках (50%) та основне – підтримку з боку студентського профкому (75%) (див Діаграму 7а).

Нагадаємо – у опитаних була можливість фіксувати декілька варіантів, тому загальний показник перевищує 100%.

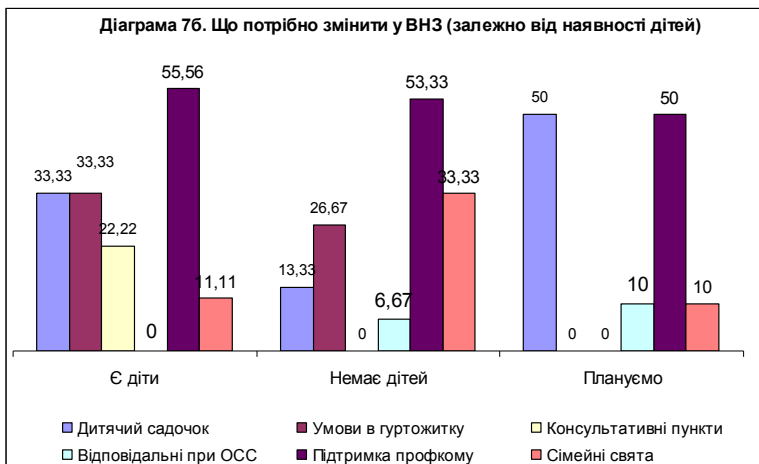

Жіноча половина сімейних студентів зазначала більше позицій, тому показники нижчі, але більш різноманітні. Основну увагу студентки також звертають на необхідність підтримки з боку профспілки (50%). На другій позиції за важливістю змін – дитячий садочок та покращення умов у гуртожитках (по 26,67%). Зіртається увага і на необхідність проведення сімейних свят(23,33%).

Потреби у змінах і пропозиції залежать також від наявності дітей у студентських сім'ях (Діаграма 7б). Окрім традиційних для всіх груп опитаних очікувань стосовно підтримки студентського профкому, саме сім'ї з дітьми вважають необхідною в університетах діяльність консультпунктів (22,22% опитаних). Створення дитячого садочка при університеті хотіли б 33,33% сімей з дітьми та 50% тих, хто лише планує народження дитини.

Зазначимо, що остання категорія опитаних практично не переймається умовами проживання у гуртожитку, що може свідчити, що при народженні дитини вони не планують проживати у гуртожитку. А

от організація сімейних свят переш за все цікавила б сімейних студентів без дітей (33,33%).

У своїх коментарях студентки зазначають, що можливість залишити дитину у кімнаті на зразок «Студентського лелеки» була б оптимальним варіантом, оскільки найчастіше є потреба саме тимчасовог перебування, на одну-дві «пари», адже діти зазвичай ще досить малі і у звичайний садочок ходити ще не готові.

Таким чином, проведене опитуванн сімейних студентів підтверджує висунуту на початку реалізації проекту гіпотезу стосовно можливості поднання навчання та сімейних обов'язків. І підсумовуючи отримані результати, можна зробити наступні висновки:

- сімейні студенти відповідальніше ставляться до навчання. Сім'я не є головною перешкодою в оволодінні знаннями, а для значної частини студентів сімейне життя є чинником, що стимулює навчання;

- поєднання навчання в університеті та виконання сімейних обов'язків є проблемою перш за все для жінок, особливо для молодих мам, які частіше пропускають заняття (ще гірше - переводяться на заочне відділення чи йдуть в академвідпустку);

- не існує чіткої і однозначної залежності між наявністю у сім'ї дитини і тими труднощами, які вони відчують у навчанні. Наявність дітей більшою мірою ускладнює можливість для студентів відвідувати заняття;

- перспектива народження дитини (вагітність) є досить частою причиною укладання студентських шлюбів. Враховуючи ж досить негативне ставлення студентів до абортів, можна говорити про досить високий рівень відповідальності і взаємоповаги студентів і про позитивне в цілому ставлення до батьківства;

- найгострішими проблемами для студентських сімей є низький матеріальний рівень, дефіцит вільного часу, труднощі з житлом. Тоді як для сімей з дітьми найгострішим є питання догляду та виховання дитини.

- з метою підтримки студентських сімей в університетах варто створити сприятливі умови в гуртожитку, забезпечити підтримку профкому університету, створити дитячі садочки при університетах.

3. Сімейні етюди (конкурс студентських робіт)

Альона Дмитренко

Батьківство – це сучасно

Так швидко збігає час, проходять місяці, спливають роки... Змінюється все: люди, події, місця, думки, мода, ставлення до того, що відбувається навколо. Усе вдосконалюється, модернізується з кожним днем. А які ж реалії XXI століття? Що можна зараз назвати сучасним і найпотрібнішими? Новітні технології заповнили планету, всюдозволеність крокує найвідомішими містами світу, мораль, як зникаючий вид, можна заносити до Червоної книги. Багато етичних норм, принципів, яких дотримувалися ще наші батьки, зараз не грають для нас визначної ролі у житті. Молодь "відривається на повну", роблять хто що хоче...

Але, на мою думку, не все так погано, і не все ще втрачено. Будь-яка дівчина зараз мріє

стати матусею. Дивно, після всього вище сказаного? Але це справді так. Юнаки також мріють про щасливу сім'ю. Нехай зараз набагато більше розпусти, менше контролю, проте, я гадаю, що не все втрачено. Доки молодь, опора всього суспільства, мріє про дружню

сім'ю, про те, як маленькі рученятка ніжно тягнутимуться до своїх батьків, нація ще не вмерла.

Варто задуматися, скільки зараз утворюється молодих сімей - люди все ж прагнуть до створення шлюбу. Мені здається, це закладено на підсвідомому генетичному рівні. Кожен народжується з ідеєю продовженням роду на землі.

Так, мораль, можливо, трішки зійшла з дистанції, крокуючи поряд із вдосконаленням надсучасного світу на дорозі у XXI століття, але батьківство - це все ж сучасно, модно, і, найголовніше – це щастя!

Ірина Свиридок

Мама-студентка: чи важко поєднувати дві професії?

«Хочете отримати престижну освіту та зробити кар'єру? У такому разі не поспішайте обзаводитися родиною! Спочатку – диплом про закінчення вузу, а потім – особисте життя!» – таку пораду частенько можна почути від педагогів і батьків. Але студенти Юлія та Олександр Козир з цим категорично не згодні. На власному досвіді вони вже переконалися: цілком можна поєднати навчання, особисте життя і виховання дітей, якщо все робити разом. А для щастя потрібно не так багато – кохана людина поруч, надійні друзі та... кімната у батьківському домі.

Юля і Сашко познайомилися 9 травня на залізничному вокзалі. Вона закінчувала дев'ятий клас, він – перший курс ветеринарного факультету СНАУ. Між ними промайнула блискавка справжнього кохання. Невдовзі почали зустрічатися, і ось уже разом 6,5 років.

Створювати родину в юному віці не планували. Хотіли, щоб усе відбувалося поступово і цілком закономірно (народилися, здобули освіту, влаштувалися на роботу, одружилися і т. д.). Думали, спочатку самі

злізуть з батьківської шиї, а потім будуть уже одружуватися. Та доля постійно вносить свої корективи. Не стали винятком і Юля з Олександром.

На початку вересня 2010 року дізналися, що стануть батьками. Відчували розгубленість. Юля цього року закінчувала 4 курс СумДУ за спеціальністю «Журналістика». Взимку у кожного переддипломна практика. Навесні захист дипломної роботи у Саші, у червні – у Юлі. Як поєднувати марафони між університетом, бібліотеками й лікарнями важко було уявити. Молоде подружжя зізнається, що в голові починали кружляти грішні думки:

– Ми подумали, чи варті наші майбутні труднощі того, щоб убивати дитину? Невже ми настільки себе жаліємо, що підемо на це? Переконані, що Бог не посилає людям тих випробувань, яких вони не зможуть витримати. Він напевне знає наш потенціал краще, ніж ми самі.

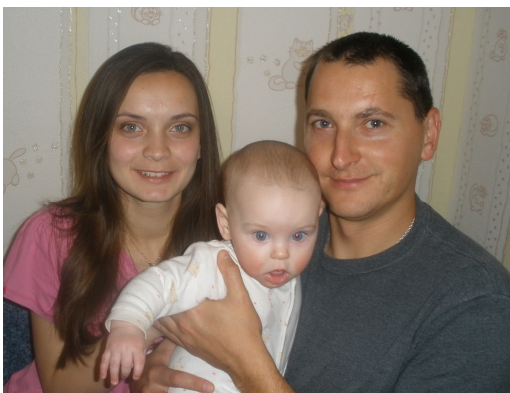
Вони від початку не від кого не приховували вагітність Юлі. Батькам повідомили новину в першу чергу, потім обдзвонили родичів. Усі раділи. У жовтні подали заяву до РАГСУу і згодом побралися.

«Академки» вирішили не брати. Так, Юлин день починався з аналізів у лікарні о сьомій, потім пари о восьмій п'ятнадцять, читальний зал, домашні завдання, і все на фоні токсикозу – це звучить неприємно, та насправді нічого страшного. Нею пишалися батьки, чоловік, друзі й одногрупники, адже вона не сиділа вдома, скиглячи й жаліючись на самопочуття, а навчалася, писала статті, робила репортажі, брала інтерв'ю для сумського інформаційного порталу «XPRESS»; майже до восьмого місяця вагітності продовжувала займатись східними танцями в якості тренера. Навантаження, звичайно, довелося дещо зменшити, але без діла майбутня мама й хвилини не

могла просидіти. Старанно працювала над бакалаврською роботою на тему «Науково-популярний стиль газетного дискурсу», яку в червні захистила на відмінно. Правда, іноді Юля жалкувала, що навчалася, а не працювала: можна було б спокійно піти в декретну відпустку і займатися тим, що піднімає настрій, а не здавати модулі.

Ім'я для донечки обирала Юля. Ще вагітною розпитувала як зараз називають дітей і на фоні Карін, Стелл, Віолет, захотілося чогось добре забутого нашого, українського. Вона і примітила, що на передбачений день пологів

припадають іменини Уляни. Так, 14 травня 2011 року на світ з'явилася маленька дівчинка Улянка.

Молодій родині допомагають

батьки. Саме завдяки їх підтримці Юля вступила в магістратуру. До навчання вона готувалася ще влітку – запасала молочко в морозилці. Зараз у першій половині дня Улянку доглядає бабуся, потім Юля, бо приходиться з університету лише в обід, а ввечері, повернувшись з роботи, естафету переймає тато. У цей час молода мама-студентка виконує домашні завдання. Час залишається і на відпочинок з дитиною, а ось на сон не завжди (спати хочеться постійно).

Юля хоче швидше закінчити п'ятий курс, захистити дипломну роботу і працювати в журналістиці (вона одна з найкращих і найталановитіших студенток

кафедри журналістики та філології СумДУ); мріє навчитися поєднувати сім'ю і роботу, так, щоб більше присвячувати часу першій.

Лідія Баркова

Георгій Берія: «Донька – це моє життя»

Наше життя – велика книга. Проміння ранішнього сонця завжди дає нам знак, що потрібно брати перо і створювати нові записи. Кожен сам собі автор, і вправі обирати жанр розповіді, іноді виходити за поля, розфарбовувати сторінки акварелями і різнокольоровими олівцями.

Книга життя – своєрідний альманах, сповнений новелами, гуморесками, драмами та поемами про кохання. Ми маємо право використовувати власно-придумані епітети, на свій смак добирати метафори, гіперболи чи оксиморони. В шаленому вихорі життя бігаємо по сторінках, ностальгічно повертаючись до найцікавіших розділів. Ми часто читаємо книги інших людей, захоплюємось ними, занотовуємо цитати і використовуємо в своїх творах.

Сьогодні у мене вечір читання. Мені порадили альманах під назвою «Георгій Берія». До сих пір я мало що чула про нього. Відкриваю передмову: Георгій – студент Сумського державного університету, медичний інститут, спеціальність хірургія. Родом зі столиці Грузії – Тбілісі. На даний момент живе в гуртожитку № 1 СумДУ. Далі ковзаю очима по буквах. Потім швидко гортаю сторінки. Мимовільно зупиняюсь на розділі «Сім'я». Читаю не відриваючись, із захопленням.

Георгій має маленьку донечку Анастасію, їй всього півтора роки. З нею тато проводить весь свій вільний час: часто влаштовує прогулянки в сумських парках, біля озера Чеха, відвідує різноманітні заходи. В людях найбільше цінить доброту, відкритість, вірність. І

такі ж риси характеру виховує в Анастасії. Дівчинка в свої півтора роки говорить грузинською мовою і деякі слова вимовляє на російській.

Як добре, що в книгах життя все записано в хронологічній послідовності. Якщо є бажання, можна дізнатися, що відбувалося кожного дня, кожної години, кожної хвилини... Ніяких описок і неточностей. Із записів 30 вересня дізналася, що Анастасія захворіла. І уявляєте, весь час, поки донечка хворіла, Георгій майже не відходив від неї, спрямовував максимум турботи, віддавав океани любові.

Дружина Георгія Неллі говорить, що Анастасія постійно кличе «мамо», хоча на увазі має тата. «Донька – це моє життя», -- говорить Гіо. Сльоза падає на книгу. «Надзвичайно», - думаю я. - Стільки любові! Всі всесвітні океани не перевершать силу людського серця, бо вона безмежна.

Хтось із відомих особистостей сказав, що всесвіт - розширена модель сім'ї, а сім'я - маленька частинка всесвіту. Та не секрет ні для кого, що маленькі частинки володіють найбільшою потужною силою. Особливо тоді, коли ця сила має назву Любов.

Сім'я

Вісімнадцятирічна Надя сиділа в кімнаті гуртожитку, визирала задумливо у вікно і чекала на свого чоловіка. Завірюха всипала згорблені від холодного вітру постаті студентів, що поверталися з пар. Під гуртожитком стояли дівчата і палили... Подруги про щось заклопотано розмовляли, потім голосно сміялися, потім було чути якусь нецензурну лайку... Надя відчула себе такою далекою від них, такою чужою для всього того, що відбувалося навкруги... Чужою до веселих криків з сусідньої кімнати, чужою до галасливих студентських вечірок, чужою до всього, що донедавна було невід'ємною частиною її життя. І сьогодні вперше вона спіймала себе на думці, що ця віддаленість – приємна. Легка і невимушена. Бажана. Потрібна.

Проводжаючи вихор за вихором замріяними очима, Надя згадувала і усвідомлювала, як змінилося її життя з тих пір, як вона стала не самотня. На душі було тепло і затишно. Розуміння того, яке багатство тепла і любові зосереджувалося в її юних тендітних руках, робило її гордою, щасливою і сильною. Здавалося, що якби та завірюха зараз увірвалася у вікно, то Надя схопила б її за хвоста та й закинула б аж на той край світу... Все, що завгодно зробила б вона, аби захистити своє щастя, свою долю.

А те щастя поряд із нею крутилося тихесенько у колисочці, щось тицяло кволими рученятами і посміхалося уві сні. Крихітне створіння, яке зосереджувало у собі всю таїну природи людської, всю любов, чистоту і невинність, первозданну божественними джерелами життя. Окрім малого синочка для Наді перестало існувати все...

Так вона і забула про молоко, що поставила гріти на плиту. І, щойно вона це згадала, двері кімнати відчинилися і ввійшла ще одна людина, що була творцем цього сімейного острову тепла і любові. Андрій зачинив за собою двері, віддав Наді тепле молоко, яке щойно забрав з кухні, і стомлено впав на диван. Заплющивши на мить очі, перевівши подих та потираючи руки від холоду, він сказав тихо і мрійно: «Я знайшов. Знайшов гарну роботу»... І посмішка задоволення лягла на його обличчя. «У нас все так добре починається»... сказав Андрій, обіймаючи дружину, а потім взяв малого сина, який щойно проснувся, на руки... І сяяли батьківські молоді, навіть юні обличчя якоюсь дорослою надією, і жодна тінь сумніву не промайнула по них... Любов своєю всевладною десницею подарувала Наді і Андрію нечувано рідкісне і таке цінне диво нашого світу – здорову молоду сім'ю, де молодята, які ще самі недавно були дітьми, з такою відданістю і ніжністю ведуть у світ нове чудове життя... І то лише тільки початок...

«Ось тут ми колись із тобою і татусем жили», - каже Надія своєму десятирічному синові, проходячи повз гуртожиток, і ледь стримує сльози щасливих спогадів. «А ми туди зайдемо подивитися?», - питає малий. – «Звичайно зайдемо, тільки тата дочекаємося», - Надія озирнулася і якраз побачила Андрія.

На вулиці стояло троє. Успішний молодик із міцною статурою, задоволений, впевнений; щаслива жінка, що квітла красою молодості, і їх веселий син, що невпинно щебетав якісь свої дитячі казки... Мабуть мало хто міг би впізнати в них тих самих студентів, чийому становищу тоді багато хто співчував, а деякі взагалі не розуміли і докоряли нерозсудливістю... Але зараз це були інші, хоча, водночас і ті самі люди, але вже мудріші і впевненіші. Красива, сильна, молода і вже

розвинена, досвідчена сім'я. Перед ними цілий світ перспектив і можливостей. Вони знають, що не залишаться самі в скрутну хвилину, вони зможуть справитись. Фортеця вірності, розуміння, підтримки і любові, незрушна твердиня родинних цінностей. Свого часу суспільство підтримало сім'ю, що невпевнено стояла на ногах і не знала куди йти. Десять років тому їх не покинула рідна держава, рідне місто, рідний університет. І спільними зусиллями, прагненнями і вірою зросла чудова, міцна і тепла сім'я, яка може бути прикладом для кожного з нас.

Молода родина – це здорове і надійне майбутнє нашого суспільства. Можливо, ми всі боїмося залишитися один-на-один із власними проблемами і переживаннями... Але важливо пам'ятати – в цьому, здавалося б, жорстокому, світі є люди, які допоможуть, підтримають і зрозуміють. Сім'я – це чи не найліпший прихисток від справжньої самотності, яка день за днем переслідує нас...

Боріться за своє щастя, як боряться Андрій і Надія. І не бійтеся нічого... Вас підтримають.

Ірина Свиридок

Мама з першого курсу

У неї ніколи немає вільної хвилини через те, що весь свій час вона присвячує іншим. Кожного дня поспішає з університету додому, бо добре знає, що там на неї чекає пара рідних оченят. Саме ці очі першими зрадіють побачивши її, саме це янголятко першим посміхнеться при зустрічі. І певно, заради цього варто жити, не зважаючи ні на які труднощі чи перешкоди. Адже формула її щастя складається з двох слів: перше – «кохана», а друге – «матуся».

Анна Кикоть і Віталій Книш познайомилися майже 6 років тому. Спочатку з'явилася дружба, яка згодом переросла у велике і сильне почуття.

Планували одружитися, коли дівчина закінчить університет. Та склалося по-іншому. Аня завагітніла на першому курсі. Обох заповнили суперечливі почуття. Був страх і невпевненість. Допомогу і підтримку знайшли у батьків. Вони допомогли опанувати емоції, влаштували весілля, подарували молодій родині невеликий будиночок неподалік Сум.

Маленька Софійка з'явилася на світ морозного зимового ранку (3 грудня 2008 року), коли бабуса-зима позамітала стежки-доріжки, дула вітрами, лякала людей хуртовинами,

а молоде щасливе подружжя не зважало на її перепони, адже в очах новонародженої донечки відбивався весь світ – такий ніжний, такий тривожний...

Заочно

здобувати фах журналіста в СумДУ чи брати академічну відпустку Аня не захотіла. На навчання вийшла після зимових канікул.

За маленькою крихіткою наглядала вся родина по черзі. Перші місяці було важко. Софійка погано спала вночі, вимагала багато уваги вдень. І найбільше вередувала, коли мами

не було поряд. Але, як не дивно, перший семестр після народження донечки Аня «закрила» з найвищою успішністю.

Зараз набагато легше. Соня відвідує садочок вже більше року. Вона швидко адаптувалася, хоча в групі була найменшою (1 рік і 8 місяців). Аня звикла все робити разом зі своєю ясочкою: готувати чоловікові обід, прибирати в домі, готуватися до практичних занять в університеті, писати замітки для різних газет. Соня може навіть запитати: «Мама, а ти вже повчила уроки?» Велика проблема, що малеча, копіюючи кожен рух мами, і сама намагається «вчитися» і часто залишає «слід» від своїх «уроків» у маминих зошитах, книжках, рефератах.

На жаль, робота чоловіка займає майже весь його час, у тому числі вихідні і свята. (Віталій старший за Аню на 9 років, працює оперуповноваженим УМВС в Сумській області у відділі боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин.) Тому домашні справи лягають на тендітні жіночі плечі. Та не зважаючи на напружений графік роботи й навчання, родина намагається знайти час для відпочинку.

Аня успішно навчається на 5 курсі та разом з чоловіком починає готувати Софію до школи. Можливо, у майбутньому, коли Соня стане трішки старшою, у неї з'явиться братик чи сестричка.

Анастасія Тернова

Батьківство - це сучасно. Або - життя заради іншого

У наш час масового розповсюдження таких понять як «вільне кохання», «бери від життя все», слова «батьківство» та «батьки» виглядають по-особливому, і відношення до них різне у кожного. Деякі відносять батьківство до розряду фантастичного, деякі

відмовчуються або відмахуються руками, а для певної кількості людей - це можливість жити не заради себе, а заради інших.

І справді, чи багато молодих сімей бачимо довкола себе? Погодьтеся, достатньо. Особисто я поважаю таких людей – вони не злякалися відповідальності, не підтримали стереотип, мовляв, у юні роки треба стати спочатку на ноги, а потім народжувати дітей. А скільки чекати - хтозна... І відкладається створення родини на пізніший невизначений час. До того ж, чи завжди все добре у тих, хто твердо почуває себе у житті, має визначений соціальний статус? Отже, справа у самих людях, у відношенні до сім'ї. При бажанні можна, і навіть потрібно, поєднати сімейне життя і саморозвиток.

Яка, в ідеалі, головна ціль одруження? Це життя одного заради іншого, а згодом – життя двох заради дитини. Одруження – це єднання двох людей. Обов'язковою його умовою має бути любов, повага, взаєморозуміння і взаємодопомога. Небезпечно виходити заміж з розрахунку – сімейний союз не буде пов'язаний духовно і навряд чи протримається довго.

Багато дівчат хвилюються, що не матимуть часу на себе, відпочинок, хобі, а лише займатимуться доглядом за дитиною та хатньою роботою. Як було зазначено вище, шлюб пов'язує двох людей, об'єднує їх заради спільної мети – любові та батьківства. Люди, які зважуються на цей крок, щасливі віддавати весь свій вільний час та зусилля іншій половинці. А щодо хобі, то зазвичай молодим вдається займатися і власними справами, потрібно лише правильно розподілити свій час.

Народження дитини – справжнє диво, після якого життя сімейної пари радикально змінюється. Власне «я» молодих відходить на інший план, адже

найголовнішим стає піклування про маленьке створіння. Подружжя має пережити той нелегкий період, про який згадуватимуть потім усе життя, попри страшенну втому і безсоння, то були щасливі часи. Тепер вони носять почесне звання батьків і мають довести, що вони гідні його.

Деякі, почувши слова «студентська молода сім'я», просто впадають у відчай. І дарма. Матеріальні проблеми? У наш час існують безліч установ, які надають фінансову допомогу таким родинам. Куди віддати дитину на час пар? Працюють спеціальні приміщення при навчальних закладах (як у нашому СумДУ) або студентських гуртожитках, де кваліфіковані спеціалісти приглянуть за дитиною під час навчання батьків.

Створення сім'ї у молоді роки, однозначно, має великі переваги. Це найкращий з фізіологічного та психологічного боку час для одруження та народження первістку. Студенти, які мають сім'ї, більш серйозно відносяться до навчання та вибору професії, оскільки відчувають свою відповідальність.

Наостанок хотілося б навести відповіді молодих батьків на питання, чи варто студентам заводити власні сім'ї і чи вистачає на все часу.

Юлія Гопко, 4 курс Медичного інституту СумДУ, дитині 3 роки:

Звичайно, варто створювати сім'ї! І вчитися нормально можна. Це залежить від людини та її прагнень. І головне, щоб друга половинка не підводила. Тоді буде все добре.

Юлія Остапенко, 5 курс факультету електроніки та інформаційних технологій, дитині 2 роки:

Можливо, не всі зі мною погодяться, але завести сім'ю, коли ти ще студент – не так страшно. Звичайно,

все встигати досить складно, але ж у тебе є твоя друга половинка, яка завжди допоможе. А своїми хобі я можу зайнятися, коли родина вже спить.

Андрій Каліцінський, 2 курс факультету економіки та менеджменту, дитині менше місяця:

Якщо люди справді люблять один одного, то той факт, що вони студенти, не такий вже й важливий. Встигати бути хорошим чоловіком, батьком і одночасно студентом можливо - знаю це з власного досвіду. Трохи складно, але що поробиш, адже любов, відносини і маленька дитина важливіші. Головне – мати бажання. А щодо хобі, то я люблю займатися усім по мірі можливості та наявності вільного часу.

Тетяна Заворотько

Це вже друга щаслива осінь...

У хаті затишно й тепло. Осінню тишу пронизує за вікном мелодія вітру. Це під неї у вальсі кружляє позолочене листя. У тому танці все... І сум, і радість, і печаль, і щастя. Бо для когось осінь дарує новий життєвий подих, для когось – душевні страждання.

Для родини Єрмоліних це вже друга щаслива осінь, бо зустрічають її вже разом зі своїм синочком Станіславом. Це він у кімнаті, сповненої любов'ю батьків, у маленькому ліжечку під теплою ковдрою ніжитья у маминій ласці. А вона, не тямлячись від радості, дякує Богу за це янголятко. Її син так схожий на тата...Ці очі...такі чисті та ясні. Ці крихітні рученята. І серце...б'ється вже другу осінь в унісон із цим шаленим життям.

Швидко спливає час. Один рік і вісім місяців назад, коли їхній син зробив перший подих, Анна та Олексій зрозуміли, яке це щастя бути батьками. І не

обов'язково чекати приближення вікових кордонів, аби ступити на нову територію – сімейного життя.

Почути внутрішній голос, прислухатися до серця – все, що потрібно, аби підібрати ключ до власного щастя. Про це вже точно знає молода матуся: «Як тільки я взяла свою крихітку на руки, у мені спрацював материнський інстинкт. І я зрозуміла, що моє дитячко – втілення вічного кохання та сильних почуттів».

Думаєте, не боялася? Думаєте, не страждала? Було все: страх, недоспані ночі, душевні переживання. Та рідні завжди були поряд. Разом із чоловіком подолали всі життєві бар'єри. А мама Ані настільки любить своє внука, що ладна годинами сидіти біля його ліжечка, наспівуючи колискову. Це вона гляділа Станіславчика, коли донька ходила на заняття до університету.

Думаєте, все було так легко? Із народженням малюка буденних клопотів збільшилося. Та Анна не покинула навчання, адже світ не без добрих людей. Підтримку й допомогу Анна відчула й від викладачів Сумського державного університету, які із порозумінням поставилися до дівчини. Ще зовсім юна вона зрозуміла, для чого дане життя – щоб створити нове. Вона почала цінити кожен дрібниці, кожний епізод.

Перше слово малюка, його посмішка, перші спроби підняти голівку – все в пам'яті батьків. Неможливо забути й ту мить, коли вони зустріли одне одного. Той день перегорнув нову життєву сторінку, на якій тепер пишеться історія дружньої, люблячої родини Анни, Олексія та Станіслава Єрмоліних.

Родина – це все

Створення сім'ї – справа досить серйозна. Над цим питанням зазвичай замислюються, розмірковують, зважають всі за і проти. Останнім часом спостерігаю (принаймні у своєму оточенні) таку тенденцію: люди одружуються у більш-менш зрілому віці. Чи не найголовнішою умовою багатьох пар є стабільне матеріальне положення, престижна робота, наявність житла. Лише за таких складових закохані вступають до шлюбу. Проте існують і молоді пари, які створили родину, будучи студентами. Якими думками вони керувалися? Про що мріяли, на що сподівалися?

Відповіді на ці та інші запитання допомогла мені знайти студентка юридичного факультету Сумського державного університету Софія Грибачова, яка у свої 20 років уже і любляча дружина, і мати півторарічного Сашка. Зізнаюся одразу, досить привітна і мила дівчина вразила мене ще на початку нашої розмови: «А ми все планували: і родину, і народження нашого первістка. До появи на світ нашої дитини готувалися заздалегідь». Було дивно, що у досить юному віці (17-18 років) Софія та її нинішній чоловік Ярослав уже мали серйозне ставлення до шлюбу і осмислено йшли до цього. Підвалини такого мислення стають зрозумілими із наступних слів дівчини. Софія ставить за приклад своїх батьків, які є для неї взірцем щасливого багаторічного шлюбу.

Попри старанну та скрупульозну підготовку до майбутнього, життя молодій парі все таки змінилося. Недоспані ночі, фінансові витрати, фізичне перевантаження поступово стали нормою. Проте молоді батьки нічого не боялися: «Розумієте, очі рідної, такої маленької дитини, її посмішка, найменший рух знімають будь-яку втому, окрилюють, дарують радість і

невимовне щастя». Сил і впевненості додавали один одному і закохані.

Минуло півтора роки. Софія продовжує навчання в університеті і планує пов'язати своє життя з юриспруденцією. Її чоловік працює у приватній фірмі. У вільний від роботи час він з радістю допомагає дружині у вихованні свого сина і обохнює слухати нові слова з вуст дитинки. Маленький Сашко вивчає цей дивний і прекрасний світ. А батьки всіляко підтримують молоде подружжя...

На останок Софія зізналася у тому, що погодилися на розмову зі мною, аби її слова допомогли людям, які вагаються або стоять на роздоріжжі. Оскільки дівчина знає життєві історії, коли люди жалкують про свої вчинки (той же аборт), а змінити вже нічого не можуть.

Як на мене, коли одружуватися і народжувати дітей - справа індивідуальна і особиста для кожного. Хтось готовий до цього кроку у 16-18 років, деякі зважуються лише у 30 або 40 років. На цьому етапі життя відіграє роль багато чинників як об'єктивних, так і суб'єктивних.

Єдине, що не викликає у мене сумнівів, так це здавалось би прості, проте глибокі, просякнуті силою і духом життя слова – «родина – це все».

4. Студентський лелека": відгуки, враження, досвід

Родина Хібовських – часті гості «Студентського лелеки»

Для дитячої кімнати СумДУ кожен новий вихованець велика радість. Чи не найчастішим гостем «університетського дитсадка» є трирічний Назар Хібовський. Хлопчик комунікабельний, швидко знаходить з усіма спільну мову, тому в нього зразу ж з'явилися нові друзі серед інших вихованців дитсадочка СумДУ. Мама малюка Юлія Хібовська розповідає:

- Мій син зарахований до міського дитячого садочка, але я віддаю перевагу університетській Кімнаті для батьків з дітьми, оскільки там індивідуальний графік виховання. Дійсно, якщо в пересічному міському дитсадочку в групі близько тридцяти чоловік, то педагог в університетській Кімнаті для батьків з дітьми опікується двома-трьома дітьми.

Назарові теж більше подобається в «Лелеці», адже педагог приділяє йому багато уваги, що він дуже любить. В арсеналі педагогів «Студентського лелеки» дидактичні прийоми і методи, що сприяють особистісному розкриттю потенціалу дитини.

Батьки Назара віддають синові весь свій вільний час: гуляють в парку, ходять на виставки екзотичних тваринок. А ще малюк дуже любить танцювати і ліпити різні фігурки з пластиліну. Молода мама в людях найбільше цінить чесність, справедливість і відповідальність і такі риси характеру намагається виховувати у своєму синові.

Кожна дитина індивідуальна і неповторна: вона живе у своєму світі, створює свої правила і сама ж їх виконує. Кумедно, коли звичні речі діти сприймають по іншому, намагаються наслідувати вчинки і повчання дорослих.

Назар любить навчати, як правильно потрібно робити, - сміючись, розповідає Юлія. - Бабусі говорить, що речі потрібно класти на свої місця, адже тільки так їх можна буде знайти. Друзям радить перед входом в оселю роззуватися.

Назар дуже активний: перебуваючи в Кімнаті для батьків з дітьми бере участь в іграх і виконує різні завдання, не може сидіти склавши руки, постійно прагне пізнавати щось нове, кожную хвилину відкривати для себе незвідані простори нашого життя.

Тетяна Каваре - унікальна мама

(Студентка 4-го курсу Інституту заочного, дистанційного та вечірнього навчання СумДУ)

Тетяна – унікальна мама, бо в свої неповні 30 років має вже чотирьох діток. Найменшому – Михайлику - ще немає й півроку. Він став наймолодшим вихованцем кімнати для батьків з дітьми Центру підтримки сім'ї СумДУ «Студентський лелека».

На фото – Михайлик Каваре з соціальним педагогом «Студентського лелеки» Юлією Савельєвою

Мама Таня – людина з дуже широким колом інтересів. Якщо якийсь інтерес спалахує, Тетяна, не довго роздумуючи, його реалізує. Про таких кажуть «легка на підйом», через те, напевне, вона вже багато чого в своєму житті встигла. І при цьому Тетяна залишається завжди усміхненою.

Одразу після закінчення школи у Тетяни виникло бажання займатись медициною – тож, закінчила Сумське медичне училище та працювала в міській лікарні № 5 операційною медичною сестрою. Пізніше, вже перебуваючи у відпустці по догляду за дітьми, вирішила отримати вищу економічну освіту – тож, стала студенткою СумДУ. Тетяна говорить, що вчитись нелегко – і через те, що за дітьми потрібно глядіти і через те, що обрана спеціальність з досить незнайомої їй сфери. Але в останньому випадку рятує те, що мама Тетяни має економічну освіту і завжди з готовністю консультує доньку. Що ж стосується дітей –

то тут часу, допомоги та зусиль потрібно чимало. Але Тетяна не скаржиться, говорить, що в житті дійсно все збувається, як в тому відомому вислові: «Якщо Бог дав дитину, то дасть і на дитину». Ще кілька років тому сім'я навіть не мріяла про власне житло. На сьогодні Тетяна може радіти тому, що має і власне житло, і сім'ю з чоловіком і дітьми. Залишається лише довчитись.

Діти у Тетяни ростуть самостійними, вчаться доглядати один за одним. Мама встигає з ними скрізь – і в школу проведе, і в позашкільні гуртки. Старший син вже самостійно їздив відпочивати у літній оздоровчий табір.

Звичайно, виховання дітвори забирає у Тетяни весь час. А в період сесії справлятися стає складніше, тому відкриття Кімнати «Студентський лелека» для молодшої матусі стало своєрідним порятунком. Тетяна звикла довіряти людям і коли університет запропонував таку допомогу, з вдячністю її прийняла.

Перший візит Михайлика (молодшого сина) до Кімнати відбувся у супроводі сестрички Ані (4 роки). Тетяна не довго вагалась, тому що на власні очі переконалась, що тут її діти в безпеці. З притаманною їй енергією мама встигла одного сесійного дня здати одразу 3 заліки, а її Михайлик при цьому терпляче чекав у Кімнаті, поки мама звільниться і погодує його своїм молоком.

Євгенія Приходченко – комунікабельна і неординарна особистість «Студентського лелеки»

Сім'я – досконалий механізм, невід'ємними компонентами якого є взаємодопомога, відповідальність, довіра, взаєморозуміння. Та як не крути, рушійна й основна сила родини – любов. Ця могутня субстанція окриляє, надає надзвичайної сили, збагачує духовно...

Всесвіт – велика сім'я, родина Приходченків – його маленька частинка. Трирічна Женя постійно дарує своїй мамі Марії море позитивних емоцій і хорошого настрою. Останнім же часом позитив і радість від дівчинки отримують і працівники Центру підтримки сім'ї СумДУ.

Маленька Євгенія своєю неординарністю та чарівністю заповонила серця педагогів «Студентського лелеки».

- Дуже гарна дівчинка, - із захопленням розповідає педагог Юлія Савельєва, - на мою думку, такі діти взагалі рідко зустрічаються.

Маля час від часу навідується до Кімнати для батьків з дітьми СумДУ протягом двох місяців, і їй там дуже подобається. Мама Марія Борисівна розповідає:

- Я дізналася про «Лелеку» в кінці весни, і вже влітку почула багато позитивних відгуків про цей Центр. Тому вирішила спробувати привести туди свою доньку. Якщо чесно, жаль, що Кімната відкривається дещо пізно, о десятій ранку.

Євгенія зарахована до міського дитсадочка, але мама говорить, що в групі не вистачає на всіх однакових іграшок, через це часто виникають конфлікти між дітками - серед однолітків доводиться постійно виборювати «місце під сонцем». В «Студентському лелеці» зовсім інша ситуація: іграшки і увага педагога – постійно.

- Іноді навіть намагаюся рідше водити доньку до університетської Кімнати, бо потім вона не хоче йти до дитсадка, постійно згадує про «Лелеку», - жартома розповідає Марія Борисівна.

Як, напевне, і кожна дитина, Женя віддає перевагу рухливим видам занять, але разом з тим обожає виготовляти вироби своїми руками, постійно опановувати щось нове.

На фото – Женя Приходченко

Зі слів мами, донька любить просто гуляти з мамою, а ще їй ваблять різні масові заходи з феєрверками та яскравою програмою.

Існують певні штамповані вирази та відповіді на запитання, яких батьки завжди навчають своїх малят. Наприклад, назвати своє ім'я і прізвище, вулицю та номер будинку. Але діти примудряються давати кожного разу різні відповіді на отримані запитання. Ось одна із таких ситуацій. Мама запитує Женю:

- Скільки тобі років?
- Три, - відповідає мала.
- А скільки буде в лютому?
- От коли буде, тоді і скажу!

Женя вирізняється комунікабельністю, за словами Марії Борисівни, дуже балакуча, а ще любить повчати однолітків в дитсадку. Молода мама жартома прогнозує, що з такими здібностями в майбутньому на Євгенію чекає кар'єра політика.

Центр підтримки сім'ї СумДУ «Студентський лелека» ніби розкішна клумба, на якій кожного ранку з'являються нові сорти різноманітних квіточок. Євгенія, мабуть, належить до сімейства троянд: червоних, привабливих, яскравих, які кожному кидаються в очі!

Олена Олександрівна Бондар

Аспірантка Сумського держуніверситету

Мама Олена - недавня студентка факультету технічних систем та енергоефективних технологій Сумського держуніверситету. Син Костик народився, коли мама вчилась на 4-му курсі. Разом із чоловіком Олександром доводилось і Костика виховувати і до університету на пари ходити - татові працювати, а мамі вчитись. Чоловік Олени – доцент факультету електроніки та інформаційних технологій. Нещодавно молода мама вступила на перший курс аспірантури.

Виходило так, що подружжя постійно разом – і на роботі, і вдома. Ось тільки Костик до недавнього часу не зовсім вписувався в стіни університету. Але ситуацію було виправлено – з початком реалізації проекту «Студентський лелека» знайшлося місце в університеті і для такої малечі, як Костик. Тож на сьогодні віддавати пріоритети – роботі чи сім'ї - не доводиться. У разі потреби все сімейство рушає до університету, де для всіх є місце і увага.

Для Костика у «Лелеці» є все, щоб не скучати за батьками: машинки, якими він так любить гратись, альбоми і фломастери, щоб малювати сонечко і себе з мамою, хоча малюнки не завжди виходять. А ще –

маленький намет, де він ховається і любить виглядати то з одного, то з іншого віконця. Особливо, коли є з ким погратись у хованки.

«Ми жодної хвилини не сумнівалися в тому чи залишати нам Костика у «Студентському лелеці». Тим більше, коли наш син побачив цю чудову кімнату. Йому дуже сподобалось і він із радістю залишився там».

Неля Гівієвна Лиха

Студентка 5-го курсу Інституту заочного, дистанційного та вечірнього навчання Сумського держуніверситету

Неля поєднує навчання в університеті і роботу на заводі ім. Фрунзе у відділі кадрів. Разом з чоловіком Володимиром виховують 3-річного сина Арсенія. Чоловік працює прикордонником у м. Білопілля, тому збиратися у родинне коло доводиться не так часто. І більшість турбот про дитину лягає на плечі Нелі. Доводиться встигати у всьому - і в навчанні, і в роботі, і у вихованні маленького сина.

«Коли моя мама має безліч справ, маленького Арсенія залишити ні з ким. Тож «Студентський лелека» допомагає мені встигнути більше». Перший візит до кімнати Центру підтримки сім'ї у Арсенія був нетривалим, але він встиг все - познайомитись з іншими дітьми, погратися з новими іграшками та «освоїтись» в дитячому ігровому будиночку. Неля згадує, що коли перший раз залишила Арсенія у «Студентському лелеці», то поверталася до кімнати через кожні п'ятнадцять хвилин.

Адже хвилювалася, чи добре буде там синочку. Та все ж кожного разу переконувалася у тому, що Арсеній

почувається чудово і, що йому дуже подобається проводити час у ігровій кімнаті. В наступні відвідини Арсенію вже не довелось витратити час на

звикання. Він – хлопчик активний, сам пропонує іншим дітям ігри та, коли приходить час йти додому, не поспішає покидати «Студентського лелеку». «Якщо мій син погоджується залишатись в Кімнаті, то, напевне, це основний доказ того, що довіряти її педагогам можна».

Наталія Супрунова, співробітниця Сумського держуніверситету

Кожна дитина – надзвичайно творча особистість. Вона постійно втілює в реальність масу ідей і бажань. Хтось знаходить щось близьке для себе в малюванні,

відкриваючи перспективу в майбутньому стати другим Леонардо да Вінчі, інший освоює ази музичної грамоти, розвиваючи в собі талант Петра Чайковського.

Для героїв цієї розповіді захопленням, натхненням і способом життя є бальні танці. Мама - Наталія Супрунова, почала залучати до світу прекрасного своїх дітей – Марію та Якова – чи не з пелюшок. Тож не дивно, що десятирічна Марія і п'ятирічний Яків Супрунови із задоволенням та небезуспішно займаються бальними танцями.

У брата з сестрою дуже напружений графік, бо майже увесь вільний час вони віддають тренуванням, вдосконаленню навичок сценічної поведінки. В їхньому арсеналі маса виступів у різних танцювальних конкурсах. А ще Марія у вересні цього року взяла участь у відомому на всю країну танцювальному шоу «Майданс».

Незважаючи на зайнятість, сім'я Супрунових знаходить час один для одного і проводить його з максимальною користю та задоволенням. Так, родина показала свою активність і організованість на університетському спортивно-розважальному конкурсі «Тато, мама, я – спортивна сім'я», де здобула

приз глядацьких симпатій.

Бальні танці – це не єдине заняття, яке обожають Марія і Яків: з-під їхніх рук виходять чудові малюнки. А ще дітям подобається творити щось власноруч, «одухотворяти» картон, кольоровий папір, «вимальовуючи» з них кумедні, незвичайні вироби.

За словами Наталії, виховання – це невід’ємна складова у формуванні характеру. В першу чергу вона цінує в людях такі чесноти, як порядність та відповідальність, що і намагається виховувати у своїх дітлахів. Яків та Марія Супрунови – творчі і мегапозитивні особистості, яких кожного разу з радістю приймав на гостину «Студентський лелека».

На запитання: «Як ви сприйняли створення в університеті Кімнати для батьків з дітьми? Чи з легкістю довірили своїх двох дітей педагогу Кімнати?» Наталія Супрунова відповіла: «Мої діти якраз вийшли на канікули, і неминуче потрібно було вирішувати організацію їхнього дозвілля, особливо стосовно молодшого - Якова. Перші кілька днів йому-таки довелося гратися поруч з моїм робочим столом. Справжнім полегшенням стало відкриття в університеті Кімнати. Обстановка в ній та педагоги викликали довіру. Моїм дітям сподобалось проводити час в «Лелеці», – тож, напевне, це і стало основним важелем для утвердження почуття довіри».

Наш досвід. Роздуми соціального педагога

Юлія Савельєва

Не секрет, що створення сім’ї у студентському віці нашим суспільством часто сприймається як щось дивне, не зовсім зрозуміле, а то й таке, що заслуговує на співчуття. Але хотілось би розвіяти ці стереотипні уявлення, відштовхуючись від власного досвіду роботи

зі студентськими сім'ями в проєкті «Студентський лелека».

Так, студентська сім'я – явище особливе. Але ця особливість не несе в собі якогось негативного підтексту. Я побачила на власні очі, що батьки-студенти такі ж люблячі та відповідальні, як і будь-які інші. Їхні діти такі ж доглянуті, виховані та... галасливі. І багато чому, як на свій вік, навчені. На протывагу дітям «зрілих» батьків, діти зі студентських сімей більш комунікабельні, відкриті, довіряють світові та частіше готові порозумітись, що вигідно відрізняє їх від малюків, які проводять переважно частину свого раннього дитинства в компанії однієї мами (тато, зазвичай, інтенсивно працює).

У дітей зі студентських сімей набагато менше проблем з соціалізацією, вони мають менше ірраціональних пересторог. І це не дивно - ми мали можливість переконатись, що в разі виникнення потреби доглянути малюка, підключається вся рідня – дітлахів до нас приводили і мами, і татусі, і бабусі з дідусями, та, навіть, тітки та хрещені.

Батьки-студенти одноголосно вітали ідею створення дружніх до сім'ї умов в університеті. Ця унікальність була тим ціннішою, що нічого подібного поряд просто не існує. Так, в Україні досить непогана система охорони дитинства, те ж надання батькам можливості перебувати у відпустці по догляду аж до 3-х років. Але таке тривале виключення мами і дитини з соціуму інколи набридає обом вже на другому році «декрету». Мамам і діткам набагато приємніше відчувати себе бажаними в зазвичай «недитячих» закладах, аніж бути завбачливо захищеними в умовах традиційних маршрутів «домівка – дитячий майданчик – домівка». Політикою доброзичливості ми не лише полегшуємо та збагачуємо досвід батьківства сім'ям, а й

демонструємо повагу до цієї найважливішої ролі – сім'янина, мами, тата.

Варто зазначити, що молоді батьки багато читають, вони навіть більш обізнані в питаннях батьківства, ніж інші «зрілі» дорослі, хоча інколи і відчувають нестачу «життєвої мудрості». Батьки-студенти не соромляться запитувати, консультиватись та просто ділитись своїми переживаннями стосовно «справ сімейних».

Я переконана, що подібна практика доброзичливості до сім'ї має поширюватись якомога активніше. Це кроки назустріч не лише молодим батькам, а й дітям і всьому суспільству.

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Ставлення студентів вищих навчальних закладів до створення сім'ї (на прикладі Сумської та Черкаської областей)	7
2. Студентська сім'я очима сімейних студентів (на прикладі ВНЗ м. Суми)	32
3. Сімейні етюди (конкурс студентських робіт).....	49
4. Студентський лелека": відгуки, враження, досвід ...	66
Зміст	79

Наукове видання

Студентський лелека. Соціальний портрет студентської сім'ї.
Аналітичне дослідження

Відповідальний за випуск Н.Д. Світайло

Формат 60x84/16 Ум. Друк. Арк 4,7 Обл.- вид. арк 3,6 Тираж 300 прим.

Надруковано
Цифровою студією «Колаж»
вул. Кузнечна 4, м. Суми, 40000